

ТРИЗЕНЬК - REVUE HEBDOMADAIRE - UKRAINIENNE - TRIDENT

Число 13 (71), рік видання III. 27 березня 1927 р. Ціна 3 фр. (Prix 3 fr.)

Париж, неділя, 27 березня 1927 року.

Кожна частина нашої еміграції, що перебуває в тій чи іншій країні, живе своїм життям. Зайняті своїм клопотом — дрібним чи великим, — наші колонії мало цікавляться тим, як поводить ся землякам де-інде; мало знають, чим побивається той або другий осередок, де скупчені наші люде. І часом справи, що геть підіймаються над рівнем місцевих інтересів, що те чи інше їх вирішення не аби яке значіння має для всієї еміграції, що повинні мати вплив на дальшу її долю і роботу, мати певну вагу загально-національну, — не привертають до себе належної уваги нашого громадянства або це приходить, на жаль, запізно.

На прикінці травня Українська Господарська Академія в Подєбрадах випускає своїх перших інженерів, а в листопаді має відбутися другий випуск. Кільки сот молодих інженерів — економістів, лісовиків, гідротехників, агрономів та технологів шукають заробітку, місця, де б прикласти здобути в школі знання і досвід, поглибити їх та зберегти себе для України, яка таку потребу в цих фахових кваліфікованих силах має.

Їх доля багато важить у нашій справі.

Ми не раз вже свого часу закликали уважніше поставитися до цього.

Працюють різні бюро праці в Подєбрадах і Празі. Але що саме робиться, по якому плану, які наслідки, які вигляди?

Що вдалося зробити для приміщення абсолювентів на українських землях? Чи пороблено які заходи перед Міжнароднім Бюро Праці в Женеві, від якого інших національностей емігранти уміють здобути і допомогу і гроші. Яку участь в цій роботі приймає Генеральна Рада

Союзу Укр. Ем. Організацій у Франції? Чим допоміг Український Центральний Комітет в Варшаві?

Звістки про це надзвичайно скупо пробиваються в пресу, а тим часом ці питання нервують і непокоять, цілком природно, не самих абсолювентів; вони не можуть не викликати до себе не тільки найпильнішої уваги, але й діяльної співучасті та допомоги від усього нашого громадянства, де б воно не перебувало.

Воно не може зоставатися байдужим до цієї справи — не партійної не гурткової, а спільної усім. Треба піклуватися про кожного абсолювента, чи належить він до якої партії чи організації чи ні, коли він тільки лояльний громадянин своєї батьківщини (про зрадників української державности та одвертих ворогів її ми, звичайно, не говоримо; про них єсть кому дбати).

Акція ця повинна бути поставлена широко й планоно. Вона вимагає найдетальнішого освітлення, найактивнішої праці, найтіснішого контакту між всіма нашими організаціями в різних країнах. Час не жде.

НОВИЙ ТИП ВИСОКОЇ ШКОЛИ НА УКРАЇНІ.

«Київський Інститут Народньої Освіти через цю книжку своїх «Записок» (Записки Київського І. Н. О., т. І. 1926) вперше після шести років існування має змогу сказати друкованим словом про свою учбову та наукову роботу. Цих шість років роботи, повної революційних реформ у галузі вищої школи, нарешті, утворили з Інституту Народньої Освіти шкільний заклад цілком нового типу». Так починається передова 1-го тому «Записок». Довідуємося далі, що К. І. Н. О. був заснований в осени 1920 року «на підвалинах (sic!) Київського Університету, тоді ж таки скасованого розпорядженням Наркомосу» (отже вірніше було б сказати: «на руїнах» (та, не тільки одного університету: «реформу було переведено так, що Київський Університет Володимира, молодий український університет, заснований р. 1918, Київські жіночі вищі курси, народній університет-політехнікум, географічний інститут, Фребелевський Інститут та вищі жіночі курси Жекуліної»... було з'єднано і протягом 1920-1921 рр. на їх місці утворено Інститут Народньої Освіти. Замість 7-ми вищих шкіл, добре організованих, але «непідходящих», було утворено одну «цілком нового типу». Протягом цілих шести років провадилися «революційні реформи, які склалися з того, що кожний рік щось додавали нове, щось касували старе, переводили «вдалі й невдалі спроби» на шляху втворення нової вищої школи. Так, року 1920-21 І. Н. О. складався з 3-х факультетів: шкільного з циклами:

філософсько-педагогічним, історичним, історично-літературним, історії мистецтва, соціальним, математичним, хемичним, біологічним та географічним; дошкільного і факультету лікарської допомоги. Платні за навчання не було, студентів було дуже велика кількість. Року 1921-22 було переведено таку реформу: факультетів стало два: соціального виховання (СОЦВИХ) і професіональної освіти (ПРОФОС). Крім того засновано підготовчий факультет. Навчання мало провадитися 4 роки. Встановлено платню за навчання, яка дала 15% цілого бюджету. В слідууючому 1922-23 році було засновано при І. Н. О. робітничий факультет (РОБФАК). Факультет СОЦВИХ було зменшено до двох видділів (виховання нормальної дитини, та виховання дефект. дитини). Платня за навчання складала вже 48% бюджету. Року 1923-24 СОЦВИХ знов реформував свій плян в той спосіб, що перший і другий курси були спільні, а третій було поділено на п'ять секцій. Платня за навчання була зменшена до 12% бюджету, а дотація урядова збільшена. Матеріальний стан значно поліпшав. Було переведено ремонт університетського будинку, чим затримано його руйнацію (в передмові сказано: «будинок університету — дуже старий, збудований і ще 1839 р.!»). Склад студентів було «пролетарізовано» (робітників — 5,5%, селян — 38%, службовців — 54%, нетрудового елементу — 2,5%). Року 1924-25 Інститут зробив кілька ґрунтовних змін у способах роботи: «поспідовно перейшли від лекційної до лабораторної методи праці», навчання перенесено з вечірніх годин на ранішні; на твердий ґрунт стала «педпрактика» і охопила весь склад студентів. В навчальних планах змін не було, лише було скасовано підготовчий курс з огляду на добру підготовленість студентів. Року 1925-26 навчальна робота йшла нормально. «Лабораторну методу поглиблювано далі». Студенти відвідували лекції та лабораторії на 90%. В самій роботі давали ще себе почувати обмежена кількість книжок, наукових приладів та препаратів. Останній рік дав досягнення в найголовнішому — в підвищенні рівня працездатности та знаннів у студентства. «Перехідний період реформ все таки ще не скінчився: інститут переходить зараз з трьохрічного плану навчання на чотирьохрічний, року 1926-27 випуску не буде і студенти лише перейдуть на четвертий курс. Українізація за останній рік дала 40% викладання українською мовою, 60% — російською. З перспектив на ближче майбутнє та з біжучих завдань І. Н. О. «Записки» зазначають такі: 1) щоб успішно йшла робота, треба значно збільшити навчальне приладдя, в лабораторіях приладдя старе, хіба що для музею годяще, не вистарчає книжок, а надто гостро стоїть справа з хемичними препаратами (і це при лабораторній системі!); 2) будинок І. Н. О. руйнується. Безпосередні завдання: 3) методично поглиблювати роботу; 4) нормально забезпечити І. Н. О. зразково-дослідчими школами різних типів, щоб поглибити педпрактику; 5) цілком українізувати викладання і все життя інститутського колективу; 6) зміцнити ті, що вже є, семінарі вищого типу; 7) зміцнити й поширити звязки з педагогічним оточенням Києва і всього району»...

Ми наведемо тут головніші фактичні дані з передмови «Записок»,

щоб дати можливість читальникові скласти більш-менш точне уявлення про вищу школу «нового типу», якою являється І. Н. О. Дійсно, І. Н. О. являється новою вищою школою, якої не було ще на Україні, а може й взагалі нігде. Саме утворення І. Н. О. шляхом скасування 7-ми вищих шкіл треба визнати «новим способом» утворення вищої школи, який нігде ще не був вжитий. Знищивши 7 шкіл, потім в протязі 6-ти років переводили «вдалі й невдалі спроби», «революційні реформи» на живому тілі І. Н. О. і на 7-му році прийшли до висновку, що «реформи» ще не скінчені, що треба ще багацько праці і т. д. Перевели ризиковану реформу навчання: замісто лекційної методи навчання прийняли лабораторну, і в той же час самі визнають, що в лабораторіях приладдя старе, не вистарчає книжок, отже бракує всього того, що обумовлює саму можливість лабораторного навчання.

З начерку організації ІНО видно, що в ІНО заведено велику кількість адміністративних органів. На чолі ІНО стоїть правління, що складається з Ректора, двох проректорів, представників від РОБОС'у і студентства. З правлінням зв'язано 11 ріжних комітетів і комісій! а також: канцелярія, фінансова частина, канцелярія по студ. справам, господарська частина, комендатура (!), архив. Навчально-наукові організації складаються: з 6-ти науково-дослідчих катедр, 6-ти семінарів вищого типу, 3-х факультетів та 5-ти предметових комісій, спільних для двох основних факультетів. В складі науково-педагогічного персоналу ІНО числилося 7 штатних професорів 1-ої групи, 20 — другої групи, 20 позаштатних професорів, 9 — штатн. викладачів 1-ої групи, 27 — другої, 16 — позаштатних, 6 — навч. асистентів, 6 — технічних асистентів, всього — 111 чолов.

«Записки» ІНО вперше принесли нам дуже цінний матеріал про науку та життя-буття студентства в нових умовах, в нових школах. «Школа, готуючи будівників соціалістичного життя, в і т в о р ю є нові рядянські традиції, новий уклад життя пролетарського студентства». Ось як малюють «Записки» цей новий уклад життя. Року 1926 в ІНО числилося 1574 студента. Більшість їх (1044) були об'єднані в спілку «Студколектив ІНО». На чолі студколективу стоїть Профкомітет, який складається з 11 делегатів, обраних іншими дорядними студентськими органами. Цих органів утворено багацько і їм надається таке велике значіння, що на виборну компанію та на перевибори делегатів було витрачено «більшу половину першого триместру 1925-26 р.» Дійсно, потрібно було обрати: 101 представника до предметових, педагогічних, статистичних та інших комісій; 23 уповноважених від курсів, циклів та груп; 120 профделегатів, і нарешті, 11 делегатів до Профкому. Отже всього — 255 делегатів на 1044 організованих студента та на 785 об'єднаних у Профкомі, себ то на кожних трьох студентів один був делегатом!

Само собою розуміється, що не тільки «передвиборна компанія», але й праця у всіх цих організаціях забирає у студентів досить часу, необхідного для науки. Але з «Записок» довідуємося, що крім вищезазначених, чисто представницьких організацій, в ІНО існують ще

й інші організації, в яких студенти мусять приймати участь. Серед них гурток краєзнавства та гурток культури українського слова мають всетаки якийсь зв'язок з наукою. Цього не можна сказати про Клуб ІНО, який поділяється на 9 гуртків (з них 6-ть гуртків «поточної політики») та має осередок друзів дітей, осередок Лікпепу, аерожем, Модр. Крім того при клубі є: студжор, драматичний гурток, 2 музичних, радіогурток, шахгурток, спортовий, військовий, агітплакатний, та інші. І це ще не все. «Студент революції, — подають «Записки», — не замикається в стінах свого ВУЗ'у; він, щоб не губити зв'язку з виробництвом, щоб мати змогу не одриватися від радянського будівництва по за ВУЗ'ом, робить свою, зараз невеличку, але корисну працю». Студентський колектив ІНО має своїх «підшефів»: 134-й стрілковий полк, 2-й дивізіон військ ДПУ, 2 ділянки тяги (на залізниці), трикотажну фабрику та підшефне село. Ці «підшефи» також не мало часу відбирають у студентів. Крім того студентство має ще працю в місцевих комітетах робітників освіти, в школах, клубах та різних організаціях. І, нарешті, представники студентів беруть участь в роботі Мійської Ради (?!).

Навчання в ІНО починається з 9-ти год. ранку і продовжується до 2 год. 20 хв., при чому ці 6 академічних годин присвячується щодня 3-м науковим дисциплінам. З 5-ти до 9-ти годин вечора працюють студенти «вечерники», а також в лабораторіях інші студенти користуються відповідними приладдями «музейної якості». Успішність праці студентів, як показано в «Записках», стоїть не високо, особливо тих, що потребують приладдя.

Що до матеріального стану студентства, то маємо такі відомості: 347 студентів (20%) дістають стипендії по 21 карб. на місяць. Але стипендії не вистарчає на прожиток. Тому Профком звертається до інших джерел за допомогою. Спілка РОБОС дає що місяця 200 карб. на допомогу незаможним студентам. Стипендії видають негажди своєчасно, і тому організовано касу взаємодопомоги з внесками по 10 коп. місячно. Крім того впорядковано галютурну майстерню (р. 1925 була мішечкова), в якій студентам платять 80 коп. — 1 карб. за 6-ть годин праці! Житлова та харчова справи також стоять дуже эле. На початку 1926 р. прибуло багачко студентів з різних місць і «опинилися, просто кажучи, на вулиці». Тимчасово розмістили їх разом з студентами інших ВУЗ'ів в Контрактовому Домі на Подолі, по 400-800 чол. у кімнаті. Хто пам'ятає цей будинок, той може уявити собі умови життя в ньому. В нових приміщеннях КУБУЧ'у приміщено — 267 студ., в інтернаті ІНО — 15 чол. Всеж таки «коло 50-ти студентів протягом усього року не мали постійного помешкання і кочували з місця на місце». Не краще стоїть справа із харчами. В студентських їдальнях обід коштував спочатку 4 карб., а тепер 6 карб. на місяць. Багачко студентів тільки й живе цими обідами.

Злі матеріальні умови життя негативно відбиваються як на академічній роботі студентів, так і на їх здоровлі: «здоровля студентів, — подають «Записки», — дуже кепське: мається 15% туберкулезних!».

Оце і всі важливіші відомості, які подають «Записки». Інституту Народньої Освіти. Відомості, як бачимо, невеселі. «Нового типу школа» поки-що відзначилася нестійкістю наукових метод, бідністю на необхідніші учебні приладдя та книги, лихими умовами наукової праці та життя студентів. В той же час яскраво означився розвиток ріжних, чужих і непотрібних для школи організацій, які забирають дорогий час та віддаляють студентів від науки, втягаючи їх в політиканство, гуртківство, роблячи з них «радянських громадян» раніше, ніж вони озброїлися солідним науковим досвідом та знанням.

А. Я.

НА КОЛОНІЗАЦІЙНІ ТЕМИ*).

II.

В попередній статті ми розглянули в самих загальних рисах причини недостачи робочих рук в сільському господарстві Франції (недостачи без сумніву перманентної), причини підпаду французької сільсько-господарської промисловости і ті заходи, які вживав і вживає французський уряд для залагодження кризи.

При цьому було зазначено, що єдиним заходом, що дає дійсно позитивні наслідки є заміщення покинутих ферм імігруючими селянськими родинами, чи спілками людей, бажаючих працювати на землі, що є дуже цікавим не лише для Франції, а також і для наших земляків, суших в розсіянні по країнах Європи.

Тут треба відмітити, що цей рух, який мусить мати всі вигляди на успіх, досі був успішним лише в застосованні до найближчих сусідів Франції — італійців та еспанців, що легко можемо з'ясувати схожістю мови, поваги та умовин господарювання. Що ж до колонізації слов'янами, то тут ця акція наражається на несподівані утруднення.

Хоча французський уряд вже зараз після війни став вживати заходів що-до притягнення колоністів із слов'янських земель — головне з Польщі, Чехії та Югославії, але це вдавалося дуже тяжко через те, що колоністи не могли осісти суцільною масою в якомусь певному районі, а мусіли бути розкидані на окремих фермах серед населення чужого їм по мові та повазі і проходити господарство чужим, незнаним способом.

Умови життя цих колоністів в великій мірі відзначалися від умов хоча б чеських та німецьких колоністів на Україні, які займали цілі райони, будували собі по своєму хати, організували господарство на свій кшталт і взагалі жили в звичних нормальних умовинах, які одні дають людині імпульс до інтенсивної праці.

Але ця порівнююча невдача слов'янської організації у Франції завдячує виключно незорганізованості цього руху і ні в якому випадку не може бути віднесена до тих спроб, які робить зараз еміграція українська та російська, що знаходиться в зовсім інших умовинах ніж звичайні селяне-емігранти.

Більшість осіб, які складають контингент бажаючих осісти на землі, вже перебули довгі роки еміграції, перепробували багато професій і пристосувалися до життя ріжних народів так, що або втратили цей питомий чистому селянству консерватизм, або й зовсім його не мали, поскільки діло йде про осіб не селянської верстви. А тому ми і можемо признати умовини, які показались невідповідними для селян чеських та польських, цілком відповідними для наших емігрантів, що й підтверджується існуванням вже досить численних українських та російських фермерних

*) Диви «Тризуб», ч. 6 (64).

підприємств. Способів, при яких людина може користуватися землею не стаючи її власником, прийнято у Франції де-кільки і ми їх розглянемо по черзі, починаючи від звичайних с.-г. робітників.

Сільсько-господарські робітники, те, що називається на Україні «строкові», наймаються на певний термін, чи лише на час жнив, чи на весь господарський період, себ-то 9 місяців. Робітник мусить підписати контракт, в якому зазначені всі умовини і може дочасно покинути місце лише при явному недодержанню їх з боку господаря, що в більшості дуже тяжко довести. Нормальними умовинами є місячна платня 200-350 фр. на хазяйських харчах і 400-500 на своїх при хазяйському помешканні. Робоча доба не обмежена, і часто приходиться в літку працювати і по 12 год. Харчі в більшості бувають вистарчаючі, але треба до них звикнути після уживаних в середній Європі. З рештою їжа через уживання в більшості хліба і ярини, ближче підходить до нашої селянської ніж німецької чи чеської. При столі обов'язкове вино. Зате помешкання ні в якому випадку не можна похвалити. Виключаючи модерно збудовані маєтки, майже всюди приходиться міститися в справжніх хлівах і спати на солом'яних матрацах, що в літку не завдає великої турботи, але з осені не дуже приємно. Французи звикли до такого життя, але наші земляки часто простужуються і взагалі не годні витримати. В більшості випадків все ж вдається або довести господареві неможливість такого помешкання або подолати його, позатикавши дірки, припасувавши двері і поставивши таку-сяку грубку.

Відношення господарів в більшості дуже добре і приязне, що можна пояснити як питомою французам ввічливістю, так і браком робітників, і добрий робітник дуже ціниться. Можна з певністю сказати, що робітник, який дійсно пильно працює, буде поставлений в кращі умовини. Платня його навіть до кінця контракту може бути збільшена і йому майже завжди пропонується зимувати на тих же умовинах, що і влітку. Нормально, пропрацювавши рік, такий робітник може ошадити 2500-3000 франків і на слідуючий рік вже дістати значно ліпші умовини, або навіть дістати від господаря певну пайку поля для самостійного обробітку.

Другою формою є «рокові» робітники так звані «метр вале».

Метр вале наймається по контракту на цілий рік, при чому дуже ціниться, коли він є сімейний. Він дістає окрему хату з хлівком, кавалок поля і городя, має право держати птицю, кріликів і кілька свиней. Коли він худоби й птиці не має, то звичайно все постачає господарь за певну частину прибутку. Крім того він дістає платню 300-500 фр. на місяць і місячно 50 літрів вина. Коли його жінка чи дорослі діти схотять працювати, то господарь з'обов'язаний брати їх на поденне через цілий сезон. Поденна платня для жінки звичайно 7-10 фр. в залежності від характеру праці.

Метр вале, який своєю працею здобуде довірря господаря, почуває себе вже досить незалежно. Господарь не слідкує за тим, як і коли він працює, а задовольняється лише тим, щоб була зроблена певна праця. По відбутті першого ж року, метр-вале, коли він заслужив собі добру славу, має всі шанси улаштуватися вже, як своєрідний французський орендатор «метей», який сплачує господареві оренду певною часткою врожаю. Наскільки улаштуватися «строковим» чи «роковим» є зручно для одиноких, настільки ж метейаж — оренда за частку врожаю є відповідна форма для сімейних, або для спілок.

Метейаж — найбільше розповсюджена і стара форма експлуатації землі у Франції — уживався ще в феодальні часи, а закон з року 1889 надав йому сталих форм, так що тепер всі подібні підприємства функціонують на підставі одноманітного нормального договору.

Основною такого договору є слідуюче: господарь передає орендаторові ферму чи маєток в тому чи іншому ста. і і з тим чи іншим реманентом, а орендатор зобов'язаний провадити господарство, як добрий господарь. Оце підкреслення зобов'язання провадити господарство і є головною рисою цього способу оренди.

Звичайно договори робляться на час 3-10 років, при чому в них точно зазначається скільки робочих одиниць мусить мати орендатор (пересічно одного дійсного робітника на кожних десять гектарів). В залежності від стану господарства, кількості живого та мертвого реманенту, стану будов і степені обробітку землі, мусить орендатор давати господареві більшу чи меншу пайку з урожаєм. Нормально, коли все в порядку і орендатор не мусить нічого, або майже нічого докупати, дістає господарь половину врожаю, по всіх галузях господарства, яка йому видається по живихах. В випадку, коли орендатор мусить піднести занедбане господарство, пайка господаря буває меншою; а навпаки коли орендатор не має ні на насіння, ні на харчі і дістає все це від власника, то при розділі все це вираховується з його пайки. На другий же рік орендатор вже годується з господарства і лише чистий прибуток ділиться по половині.

Взагалі подробиці договорів сильно вар'юють по районах, але здебільшого всюди, крім зазначеного зобов'язання господарювати, ще вимагається господарювати по згоді з власником і не порушувати без його дозволу заведеного сівобороту. Крім того, дуже часто, як рештки феодалізму, включаються в договір різні «натуральні» обов'язки орендатора що-до власника чи навіть до села. Наприклад, певний час річно працювати на будовах, або дорогах чи рубати ліс. Як загальне правило, також орендаторові заборонено ловити рибу чи полювати. Зрештою всі ці пакти договорів не мають великого значіння і, коли власник орендатором задоволений, то все це змінюється на користь останнього. Що-ж до податків, то їх несе завжди власник землі, а орендатор платить лише звичайний персональний.

Що-до тих засобів, з якими може родина чи спілка приступити до подібного договору, то це цілком залежить від обставин. Звичайно договори закрючуються в вересні і, коли господарь не може дати ні продуктів, ні насіння, то треба мати і на насіння і на життя принаймні до травня, коли можна буде вже скористати з городу. Але дуже часто можна дістати все вперед і навіть трапляється заключити договір на весні, все засіяно і тоді орендатор може приступити до діла майже без готівки.

При виборі об'єкта для оренди емігрантом, які здебільшого мають малі фонди, треба звертати увагу не лише на якість землі, стан будов, реманенту і подібне, але старатися одержати і меблі і все необхідне для господарства, що здебільшого і можна дістати, хоча часто в убогому стані.

Що ж до можливих прибутків, то по відомих прикладах емігрантських оренд, можна числити річний чистий прибуток на одного дорослого робітника в гірших випадках і при малому врожає 3-1000 фр. річно, а в кращих умовах 7-8000 фр. Таким чином можна числити, що родина або спілка з 5-ти робітників може за два роки стати власницею капіталу, вистарчаючого не лише для повної оренди ферми, а і для купівлі меншого об'єкту.

Дальшим способом улаштування є «фермаж», себ-то оренда ферми, при якій орендатор платить власнику лише певну суму за користування землею і будинками, мусить мати власний живий і в більшості мертвий реманент, веде всю справу на власний ризик і за те користується всім урожаєм.

Договори на оренди бувають дуже різноманітні, рівно ж як і ціни, які здебільшого бувають в широких межах від 35 до 400 фр. на рік за гектар. Як загальне спостереження, можна вказати, що чим більша оренда платня, тим більше можна нормально і заробити, бо дешево віддаються лише ферми, або зовсім зруйновані, або з дуже поганою чи незручною землею. Для ферм же кращих можна числити, що нормальний потрібний капітал для оренди б. м. наближається до вартості самої ферми.

Російські організації, які займаються справою улаштування емігранції на землі, прийняли слід. кошторис, як мінімальний для оренди ферми в 12-20 гектарів.

1 кінь	—	3-4000	фр.
2 корови	—	5-6000	фр.
2 свині	—	1-1400	фр.
Насіння	—	1-1500	фр.
Угноєння	—	5-7000	фр.
Харчі до врожаю	—	3-6000	фр.
Ріжні видатки	—	1-1500	фр.
Оренда		1500-2500	фр.

20.500- 29.900 фр.

Око фаховця негайно ж спостереже в цьому кошторисі недостачу худоби як робочої, так і для годівлі, малу асигновку на насіння, відсутність асекурації і малі ріжні видатки так, що кошторис цей що найменш мусить бути збільшений на 30%.

Значно солідніше виглядає кошторис оренди, складений італійським еміграційним т-вом для вжитку італійських колоністів у Франції, який пристосований до ферми в 40 гектарів:

Коні та рогата худоба	—	33.000	фр.
Безрогі	—	5.000	фр.
Насіння та угноєння	—	8.000	фр.
Машини та знаряддя	—	2.000	фр.
Асекурація	—	2.500	фр.
Оренда	—	12.000	фр.
Харчування	—	12.000	фр.
Ріжні видатки	—	7.500	фр.

82.500 фр.

Але все ж і цей кошторис не є цілком вистарчаючим і потребував би певного збільшення по статтях насіння та угноєння і машин та знаряддя.

Виходячи з того, що орендна платня складає досить солідну статтю кошторису, можна було б радити особам, які мають відповідний капітал для оренди, який, як було зазначено вище, б. м. мусить бути рівний ціні ферми, — набути ферму у власність і, діставши гіпотечний кредит, з цими засобами розпочинати господарство. Кредит можна дістати по дуже низьких (2 ½) відсотках, і як-що ферма коштує до 50.000, то в висоті майже до 100% її ціни. Як що ж ферма коштує більше, то тоді лише до 60%. Кредит на купівлю землі видається на термін до 25 літ по зазначених вище %%, а кредит на меліорацію по 5 ½% на термін до 10 літ.

Чужинцям діставання кредиту досить тяжке, хоча закон не обмежує їх право на користування кредитом, але б. м. завжди зрештою кредит можна діставати. При великих колоніях це трудніше, так що італійці мусили навіть організувати у Франції власні банки. Як звичайне правило, позика сплачується щорічними внесками разом з відсотками.

Ліпшим способом купівлі землі є парцеляція більших мастків, або купівля часток вже парцельованих мастків, бо вони звичайно бувають дешевші, краще оброблені і мають значно ліпші будови, ніж маленькі ферми, які за останні часи прийшли не зрідка до стану повного занепаду.

Всі земельні операції у Франції можна провадити, або через посередництво спеціальних канцелярій та агентів, або безпосереднє шляхом користування оголошеннями в газетах та міністерських бюлетенях, які мають на меті нотувати всі пропозиції та оренди. Що-до останнього то треба відмітити, що це шлях зовсім непевний і практика показує що 90% оголошень, що містяться в урядових бюлетенях, не відловідає дійсності. Причину цього можна б шукати в тому, що поки відомості зберуться по районах і систематизуються в міністерстві, то дійсний стан річей давно встигне змінитися і иноді в бюлетенях можна знайти об'єкти, які вже пару років тому продані чи орендовані. Не можна також радити і послуги агентів, які цікавляться лише прибутком, і тому стараються збути з рук, що попало. Найкраще в таких випадках звертатися до спеціальних емігрантських організацій, які цими питаннями займаються і мають завжди на поготові де-кілька вже досліджених об'єктів.

До сказаного мушу додати, що папевне не один з читачів, поглянувши на вищенаведені цифри подумас, що ці відомості не для емігрантів, який не лише тисяч, а часто не має в кишені і пари франків, але фактично не мусять бути цікаво як раз для еміграції і все залежить, від того наскільки серйозне їх бажання сісти на землю. Натурально, такі справи не робляться в один день, але коли сильніша емігрантська родина, чи невелика спілка почне з метейжа з метою широко працювати, і почне навіть без жадних засобів, то і при не дуже сприяючих умовах за 2-3 роки вже може думати про оренду, а при вдачі і про купівлю ферми.

Але щоб серйозно зацікавитися цими справами, треба мати конкретне поняття і про умови сільського господарства Франції, про що скажемо иншим разом.

М. С.

З П Р Е С И.

— В хроніці читалник прочитає про великі зміни в складі со-вітських правителів України. «Руль», що останніми часами присвячує з свого погляду багато уваги звіткам з України, в ч. 1906 пише з при-воду цієї чехарди урядової:

«Совітська печать утримується від коментаріїв до перемін в українському совнаркомі. Їх треба пояснити великими непору-зуміями, що виникли останнього часу між Москвою та Харько-вом, в зв'язку з стремлінням дуже впливових українських комуні-стичних кол відділитися від Росії».

«Совітський уряд, — подає та ж газета в наступному числі, — дуже стрівожений зростом сепаратистичних стремлінь на Україні, вирішив вдатися до надзвичайних заходів. Центральна контрольна комісія на чолі з Затонським взялася до всебічного розсліду сепаратистичних тенденцій серед комуністичної партії. Затонський з'єднує в собі також функції секретаря української комуністичної партії і народнього комісара робоче-селянської інспекції. Фактично він являється справжнім диктатором України».

«Дічо» (ч. 56), переконане, що ця «містерна гра з пересуванням в складі Харьківського уряду» «є наслідком всесильної волі Москви», подає характеристику нового диктатора України, що по-яснює його широкі уповноваження:

«Найбільше несимпатичною з українського національного по-гляду постаттю між новими членами уряду є Затонський. Він під-нявся цього року значно і на драбині партійної ієрархії, ставши головою Центральної Контрольної Комісії КП(б)У. Затонський належить до того типу комуністів, що вспіли в собі цілковито здушити та викоринити всякий національний сентимент. Для нього українізація, це виключно засіб для нищення всякого почуття національної відрубности українців, словом тактичний засіб, яким найкраще поборовати всякий політичний український сепаратизм, особливо серед широких селянських мас. Затонський типовий «малорос» у комуністичній масці. Українська національна культура — це для нього абсурд, з тим застереженням, що її логичною анти-тезою, тобто інтернаціональною культурою є, на думку Затонського, якраз московська культура. Отже Затонський є для Москви наслід-ком того найсимпатичніший з усіх українських комуністів».

* * *

— Москва справді таки стурбована. Тут не знають, як собі раду дати з «своїми», що мимоволі збиваються на сепаратистичну стежку, а тут тривожні звістки зза кордону. Переляк цей одбивається і в пресі.

«Известия» (ч. 53), навівши думки «Glosu Prawdy» про те, що незалежність України—це для Польщі безпечність її кордонів, «це твердий мир, до якого ми прямуємо», та що полякам «необхідно реформувати національну політику так, щоби прискорити союз Польщі, України й Білорусії проти імперіялістичної Москви», — зауважують з непокоєм:

«Фрази про необхідність сотворення білоруського й українського «П'ємонту» перестають бути тільки «безпочвенними мечтами». Тінь Петлюря рел'єфо виростає на політичному обрії...»

А проти «тіни», проти ідеї, — немає зброї, безсильні наймані убивці. Сам того не хотючи, офіціоз совітів підтверджує наші слова: «Вбито великого чоловіка, — жива велика ідея».

* * *

— В українських совітських газетах начитували ми, як звичайно, про приготування всюди на Україні і цього року до роковин Шевченка, звісно нагягнутого на большевицький копил. Тим часом, як виходить з останніх звісток совітського офіціозу, цього року Шевченково свято на Україні нема. Принаймні ось що говорить в «Известиях» (ч. 58) М. Грушевський:

«Цього року день смерти Шевченка — 11 березня — в українській республіці окремо не відмічається. Звичайні мотиви — з огляду на те, що 12 березня буде святкуватися 10-ліття скинення царської влади. Але, може, — неспміливо додає червоний академик, — в такому випадку краще було б перенести на Шевченковий день і пам'ять цієї події?»

Та видно, традиційне Шевченкове свято не в інтересах Москви, і офіціоз по батьківському навчає старого:

«На думку редакції, це перенесення не привело б до бажаних результатів. Року 1925 століття повстання декабристів пройшло не досить яскраво саме тому, що спомини про нього було одсунено споминаннями про революцію 1905 року. Тепер те саме вийшло і з днем Шевченка, але пам'ять Шевченка все ж буде одмічено на Україні статтями в газетах, зібраннями і т. д.»

Мала потіха. Традицію роковин національного свята, що його справляли урочисто на Україні навіть за царських часів, намагається живосилом припинити Москва. Та звісно, такі заходи можуть тільки поглибити справжній культ Шевченка, збільшити ненависть до гнобителів. Все їдно не pomoжеться: святкують і святкуватимуть.

* * *

— Рецепт врятування України знайшов «Канадійський Українець» (ч. 2). І то надзвичайно простий. Обвинувативши українську інтелігенцію, що вела за собою народ, в тій руїні, в якій опинилася Україна, газета питає: «А що треба робити, щоби інтелігенція не творила руїни далі?» і сама дає відповідь:

«Треба тільки один тиждень, щоби вона (навіть не вся) перечитала «Листи до Братів Хліборобів» В. Липинського. Вистарчить, щоби з цілої кулі земної тільки 10 українських редакторів відкинули власну пиху і гордість і пішли думками з Липинським, а нарід наш буде урятований і Держава наша буде запевнена. І ка-

жемо вам, українські фермери і робітники в Канаді: 10 українських редакторів вистарчилиби, щоб відродити нас всіх і збудувати Українську Державу».

Звісно, «в нем же весь закон і пророці». Треба тільки, щоб знайшлося десять праведників, що перейнялися б наукою новітнього пророка і все буде гаразд: держава сама з неба впаде. Для цього треба тільки читати «Листи» В. Липинського,

«бо від цього залежатиме і те, чи збудуємо ми колись Українську Державу чи ні».

Так і написано: «від цього залежатиме» .. Блажен, хто вірує. А ми по старому застаємося при глибокій переконанні, що державність нашу одновимо і зміцнимо тільки послідовною і систематичною працею, поглибленням свідомости національної, піднесенням культури, широкою організаційною роботою та збройною боротьбою за волю України.

З МІЖНАРОДНЬОГО ЖИТТЯ.

Коло Ліги Націй. — Песимізм тов. Литвинова. — Латвія та ССРСР. — Швейцарія та ССРСР.

Відбулася в Женеві чергова сесія Верховної Ради Ліги Націй. Була вона цікава вже тим, що перейшла під головуванням німецького міністра закорд. справ Штреземана. Звичайно, це — випадок, бо головування у Верховній Раді йде в порядку французького алфавиту держав. Але до цього випадку додано ще й другий. Німецький міністр не говорить по французькому і тому вів засідання мовою німецькою. Ці два факти надали певне забарвлення черговій сесії, бо ж на ній уперше після великої війни виявлено наочно, що переможена німецька держава, а з нею разом і німецька мова повертають собі свої почесні місця в європейському міжнародному обороті. Те, що втрачено було імперією, набуває республіка. Бо ж повертається повільно до Німеччини не тільки зовнішній престиж, але й колишня вага її в міжнародних справах.

Виявилось це, правда, не стільки на засіданнях Верховної Ради, скільки за її кулісами. На порядку денному сесії були, головним чином, різного ґатунку дрібні питання: звідки покривати видатки на утримання комісара в Данцигу, школи для меншостей у Польській Силезії, статуту для Сирії й Ливана, певні тертя між Угорщиною та Румунією то-що.

Єдиним більш важливим питанням була справа про організацію догляду над транспортом і транзитом в Саарській провінції, окупованій Францією. До останнього засідання не можна було досягти в комісії згоди між Бріаном і Штреземаном з цього приводу, і гадали, що у перше справа такого роду буде вирішена не одноголосно, а тою чи іншою більшістю. Але в останній момент німецький представник уступив, і питання було вирішене одноголосно так, як то було запропоновано з боку урядової Саарської комісії на чолі з голандцем Стефенсом. Встаповлено, що на протязі трьох місяців французькі війська покинуть Саарський басейн, а залізниці стануть під охорону спеціальної варти в кількості 800 чол., підпорядкованих комісії. Із-за цього числа і йшла боротьба між французами і німцями; останні хотіли знизити варту на половину і, що наявно було б недостатно для 400 км Саарських залізниць з багатьма станціями, кількома десятками мостів то-що. Тайним голосуванням продовжено мандатів всіх членів комісії ще на один рік, при чому Штреземан висловив бажання, щоб у комісії більшість у майбутньому перейшла від союзних

представників до представників нейтральних держав. Побажання взято Верховною Радою до віdomу.

Уже на Саарському питанню видно стало, яку неуступчивість може виявити в Лізі Націй представник Німеччини, коли справа в той чи інший спосіб торкається німецьких інтересів. А справа Саарська була відповідно дрібною. Пояснюють це тим, що, по-перше, Штреземан, як добрий політик, хотів виявити на цій справі, як далеко можуть йти на зустріч його вимогам колишні німецькі противники, а по-друге, тим, що маючи своїми товаришами в новому кабінеті націоналістів, він не сміє тепер так вільно йти по Локарнському шляху, а мусить оглядатися на своїх правих колег.

На засіданнях Верховної Ради обговорювалися згадані вище питання, по-за засіданнями йшла мова про щось інше. Міністри закорд. справ Англії, Франції, Німеччини, Італії та Польщі увесь час чергувалися у побаченнях один з одним, чи то в трьох разом. Уже одна можливість для відповідальних політиків різних країн побачитись та персонально поговорити має важливе значіння. — Коли б, висловився з приводу цього Штреземан, — до війни ми мали такі сходи міністрів закорд. справ, які зараз дозволяє нам робити Ліга Націй, коли б існував персональний контакт, то, можливо, що Європа уникнула б тих непорозумінь, які перебили нормальний хід річей.

Сходини міністрів закорд. справ у Женеві були, — як говорить той самий Штреземан у своїй декларації представникам інтернаціональної преси, — більше персональними, ніж політичними. Але, — додав він, — говорилось також і про деякі політичні справи, — і перечислює: говорилось про спробу англійської дипломатії встановити об'єднання держав світу проти ССР; про знесення рейнської окупації, про польсько-німецьке порозуміння

На чому стали ці розмови? Штреземан відповідає що-до першої точки: Ніякої спроби скласти антисовітський фронт ні Чемберлен, ні взагалі Англія не робили. Що-ж до Німеччини, то їй незвичайно жаль, що між ССР та Британією повстали непорозуміння. Німеччина, з свого боку, не має ніяких секретних точок ні в Рапальському, ні в Берлінському договорах з совітами. Але їй необхідно вести торговельні зносини з сходом Європи, і вона дуже зацікавлена в тому, щоб цим зносинам ніщо не перешкоджало. Що-ж до рейнської окупації, то Штреземан вказав, що Німеччина не ставить зараз цього питання в Лізі Націй, але захоче за собою право в ближчому часі його поставити, вважаючи, що вона виконала ті умови, які для цього потрібно. Про Польщу німецький міністр закордон. справ промовчав, хоч і відомо, що він погодився поновити з нею персправи по складанню торговельного договору. Вигаданий большевицькою пресою польсько-німецький похід на Москву та польсько-німецький протекторат над якоюсь козацькою державою Штреземан висміяв. Замість того німецький міністр висловлює німецькі бажання, щоб розвиток ССР йшов шляхом здорової еволюції, щоб Союз Совітів мав добрі відносини з Європою та спричинився до забезпечення загального миру. — Це те, — закінчив Штреземан свою декларацію, — що я сказав Бріану і Чемберлену.

Невідомо, що одповіли німецькому міністрові Бріан і Чемберлен, але ті, що слухали декларацію Штреземана, — представники європейської преси, — не дуже то поїнялись вірою що-до його слів і не дуже то захопились ними, принаймні тією їх частиною, де говориться про англо-російське тертя. Англійська та французька преса з наявним незадоволенням поставилась до заяв Штреземана. Англійці, як то їм і подобає, говорять стримано та не договорюючи; французи ставлять точки над і. Нічого дивного, пишуть вони, немає в тому, що Штреземан боронить німецький погляд. Важливе не це, а те, що німецький міністр поставився, як противник, одночасно і до англійської тези, спрямованої на політику що-до ССР, і до тези французької що-до рейнської окупації. «Figaro» радить Бріану та Чемберлену розважити над цим уроком. Навіть німецька преса виявляє певний непокій та тривогу, а офіційна «Deutsche diplomatisch-politische Korrespondenz», не думаючи про це, просто спростовує слова Штреземана, стверджуючи, що з часу конфлікту свого з ССР,

Англія звернула увагу на лімітрофні держави, такі як Фінляндія, Литва, Латвія, Польща, ставлячи цю проблему на перший план.

Факти говорять безперечно більше, ніж всі заяви та декларації. Бож немає жадного сумніву, що Англія, передбачаючи неминучу боротьбу з ССР, в цілому світі готує собі, так би мовити, добрий дипломатичний плацдарм. У ланцюзі антисовітських західних держав до останнього часу були два більших та одно менше надірваних кільця. На півдні — це була Румунія, яку послабляла невирішеність питання про Бесарабію; цими днями питання це вирішене в добрий для Румунії спосіб. Англія тут наче б то стояла з боку, але горобці на стріхах, і ті знають про те, хто спричинився до цього. На півночі — це була, по перше, Литва. Соціалістичний уряд цієї держави склав, як відомо, гарантійний пакт з ССР, утворюючи в такий спосіб прорив серед Балтійських держав. Не пройшло й кількох тижнів, як уряд цей скинуто, і прорив зліквідовано, хоч гарантійний пакт і не анульовано.

Англійських впливів у цьому не було видно, але видно їх у другому. Литва й досі ще знаходиться, з причини Віленського питання, в дивній позиції що-до Польщі. Польща вважає себе в стані миру з Литвою, а Литва говорить, що вона з Польщею в стані війни. Цей факт плував всі балтійські карти, а особливо послаблював становище Польщі в лімітрофному ланцюзі. І от англійський посол у Ковні офіційно радить Литві в той чи інший спосіб зліквідувати ненормальності у відносинах до Польщі. Порада ця не пролунала марно. Останні газетні вістки говорять за те, що льода між Польщею та Литвою зламано і що ці дві держави на передодні встановлення добросусідських відносин.

Друге, що послабляє Польщу, це її кордони. Як відомо, Локкарнський пакт, у першому своєму проєкті, мав на меті гарантувати на завжди і кордони між Німеччиною та Польщею, себ-то Данциг, східню Силезію та т. зв. коридор. Тодішній англійський уряд холодно поставився до такої точки у пакті, і гарантію польських кордонів взяла на себе одна Франція. Цими ж днями у Варшаві, як раз тоді, коли Штресман давав свою декларацію, у «британському числі» близької до уряду газети «King's Post» цілий шеріг англійських політичних діячів на чолі з Чемберленом декларує, що кордони Польщі недоторкальні. Тяжко переоцінити значіння цієї декларації, звязаної з іменем британського міністра закордонних справ.

Серед лімітрофних держав таким чином встановлене більш менш хороше начало, суголосне з англійським світом що-до ССР. Зостається концерт європейських великих держав. Італія, як відомо, стоїть на боці британської опінії, Франція — не активна, але її тяжко запідозрити в найменших симпатіях до большевизму; єдина держава, що не виявила себе остаточно, на чий бік стане вона на випадок конфлікту, — це Німеччина. От про це напевно й була мова між Штресманом та Чемберленом. І німецький міністр, як політик, відчуваючи, яка важлива роля випала на його країну, вагається, оглядається на політичні впливи та інтереси, як в самій Німеччині, так і далеко по-за її межами. У Саарському питанню довелось уступити, хоч і як то було неприємно; питання Рейнської окупації Штресман не зважився й підіймати, хоч і мав намір зробити це на цій сесії Верховної Ради; чи можна буде поставити його на сесії майбутній? Чи можна буде втримати нейтралітет на випадок англо-російського конфлікту; чи достатно вже сильна Німеччина, щоб вести самостійну політику, яка перетинає шляхи політики англійської; пожертвувати Рапальським та Берлінським договорами, що можна заробити на цьому на заході?

Не знати зараз, як всі ці питання будуть вирішені німецькою політикою, бо складні внутрішні відносини цієї держави, не вбила вона ще остаточно в колодочки, не визначилося ще точно, яке місце одведе їй історія в комплексі великих державних сил. Але обминути цих питань вона не може.

* * *

«Социалистический Вестник» подає резюме промови, що її виголосив на останньому засіданні Центрального Комітету російської комуністичної партії тов. Литвинов, заступник слабого Чичерина, комісара по закордонних справах. Промову присвячено міжнародньому становищу совітів; наводимо уступи по «Journal de Genève».

— Перемоги в Китаю, — сказав Литвинов, — та в інших азійських країнах для ССРСР — ефемери. Безперечно, Китай досягнув реальних успіхів, але совіти на тому скоріше програли.

— Відносини з Англією на межі розриву. Пересправи з Францією зайшли до сліпої вулички. Стосунки з Італією дуже напружені. Навіть в Німеччині невеселий стан річей, — в усякому разі становище совітів там гірше, ніж воно було торік.

— Збільшені симпатії народів Азії до ССРСР малого варті. Можливо, навіть, що вони не варті нічого, як на те вказує досвід совітів з Туреччиною.

— Навпаки розрив з Англією та труднощі в європейських відносинах, що спричинилися до згіршення наших торговельних та кредитових справ, доставили нам втрати, що збільшуються з дня на день.

Литвинов просить Центральний Комітет зрозуміти, що в сучасній Європі не можна тримати відносини з Англією на межі розриву та одночасно сподіватися позитивних наслідків од політичних та комерційних пересправ з Францією та Німеччиною.

— Треба засвоїти інші методи, більше компліковані, більше витончені; зараз старими методами можна досягти ще кількох незначних «визнань de jure» та неможливо не тільки «використати чужий капітал для зміцнення соціалістичної бази в ССРСР», але й дістати якісь нові кредити —, подібні до німецького кредиту в 300.000.000 марок.

— Єсть сумнів, чи на добро нам у середині нашої країни той гвалт про війну, що ми його розпочали недавно. Але в закордонній політиці гвалт цей нам без всякого сумніву дуже нашкодив.

Про те, до яких нових методів візьмуться більшовики, тов. Литвинов не сказав нічого, але Європа безперечно ці нові методи скоро відчує.

* * *

В європейській пресі з'явилася була вістка, що довгі пересправи Латвії та совітів що-до гарантійного пакту закінчилися згодою, і що договір уже підписано. Прийнято було цю звістку, як успіх ССРСР, що шляхом економічного та іншого тиску, чи то навіть, як то було висловлено одним із політиків, шантажним способом, — примусив до цього малу державу. Виявилось однак, що така звістка до певної міри передчасна. Латвійський уряд розіслав до цілої європейської преси таку заяву.

— У протилежність чуткам, що перейшли цілою європейською пресою, згода між Росією та Латвією ще не підписана. Відповідає дійсності лише те, що ті точки договору, на які уже погодилися обидва уряди, провізорно парафоровані (тимчасово, умовно підписані). Причина цього парафорування в тому, що представник ССРСР в Ризі Аралов у скорому часі покидає свій пост, аби вирушити до Китаю, а дальші пересправи вестиме вже його наступник. Аралов вимагав парафорування точок, які не потребують дальших розправ, але це не означає що їх прийнято остаточно, і що цей парафорований текст зв'язує в чому будь обидва уряди. Зокрема, точка, яка стосується до Ліги Націй, ще не прийнята сторонами; і латвійський уряд вирішив настоювати на тому, аби цю точку було прийнято в його редакції. Те саме треба сказати й про точку що-до залагодження взаємних непорозумінь; згоди по цій точці ще не досягнуто. Латвія між иншим постановила рішення прийняти гарантійний пакт лише одночасно з договором про арбітраж та про залагодження непорозумінь. Крім

того, Латвія підпише ці дві конвенції лише в тійсній згоді з урядом Естонії.

— Латиський уряд вирішив точно означити в прикладеній до договору ноті свої обов'язки до Ліги Націй. Ця нота по своєму змісту буде мати не менше значіння, як аналогічні ноты, що складають частини договорів Німеччини та Литви з ССРСР. Текст цієї ноти мабуть буде ще більше точним та означеним.

— Своєю заявою Латиський уряд хоче звернути увагу Європи на цілком особливе географічне становище Латвії. Уряд сподівається, що Ліга Націй здасть собі справу в цьому в майбутньому, що вона з більшою, ніж то було досі, увагою поставиться до необхідності охороняти безпеку східних портів Балтійського моря, що вона підтримає Латвію в тих зусиллях, які нею робляться з цією метою.

Кінець цієї заяви, сумний, двозначний та нерішучий, начеб то підкреслює, що справа стоїть не горазд, що Європа справді має тут діло з натиском сильного сусіди, а може таки й з дійсним шантажем. Бож большевикам за всяку ціну треба в той чи инший спосіб прорвати лімітрофний ланцюг чи принаймні послабити його в якому будь місці. Те, що не пощастило зробити їм в Литві, вони змагаються перевести в Латвії. Чи досягнуть вони того? А коли досягнуть, то хто буде покараний за те? Чи не соціалістичний уряд Латвії, як то вже сталося з аналогічним урядом Литви?

*
* *

Газетами промайнула звістка, що де-які представники великих держав запропонували швейцарському урядові відновити пересправи з совітами що-до відновлення перерваних відносин, аби большевики, одмовляючись од участі в усіх європейських конференціях, не могли робити падали, посилаючись на те, що до Швейцарії вони їхати не можуть, бо там вони не гарантовані від небезпеки. Звістку цю зв'язують між иншим з Штресеманом, який хотів би, щоб на близькій уже економічній конференції в Женеві були й представники ССРСР, бо він у своєму докладі має намір виявити важливе значіння сходу Європи для справи економічного ренесансу європейського континенту.

«Journal de Genève» підтверджує згадаву звістку, підтверджує й те, що питання це прийшло до швейцарського уряду з Берліну. Женевська газета запитує, чи має якийсь інтерес це питання для швейцарської торгівлі й індустрії, та відповідає:

— Лихий досвід, зроблений иншими державами, більше могутніми, ніж Швейцарія, які мають силу примусити поважати їх права, вказує нам, що спроба відновити економічні відносини з Росією нічого доброго нам не ворожить. З дипломатичного боку ситуація так само не ясна. Торік, — нагадає газета, — Федеральна Рада вийшла з честю з дуже тяжких пересправ, ясно вказавши ті уступки, що їх вона може зробити, щоб полегшити завдання Ліги Націй, не переступаючи одночасно й меж національної гідності. Коли зараз совіти шире хочуть прийняти участь у працях Ліги Націй по забезпеченню миру, вони мають визкати помилку, яку вони зробили, допустивши розграбування швейцарської легатії в Петрограді. Але коли вони дбають тільки про те, щоб з'явитись у Женеву для шпигунства та саботування мирної роботи Ліги Націй, то для Швейцарії немає жадної рації полегшувати їм таке завдання, йдучи для того на ті неприступні завдання, на які не йшла торік Федеральна Рада.

В такий спосіб, мабуть, і буде вирішено цю справу, що її підіймають безнадійні європейські мрійники що-до совітів.

O b s e r v a t o r .

Хроніка.

З ВЕЛИКОЇ УКРАЇНИ.

— Урочистий річний акт УАН. 11 березня в 1 год. дня в залі імени В. Б. Антоновича мало відбутися прилюдне річне зібрання Всеукраїнської Академії Наук. Після вступного слова президента Академії акад. В. І. Липського неодмінний секретар Академії, акад. А. Ю. Кримський робить загальний огляд діяльності УАН за минулий рік.

Акад. С. О. Єфремов робить доповідь про діяльність 1-го історично-філологічного відділу УАН, акад. К. К. Симинський — про діяльність 2-го фізично-математичного відділу УАН та акад. М. В. Птуха — про діяльність соціально-економічного відділу УАН.

Академічну промову на тему «Українська Академія Наук і техніка» виголошує акад. К. К. Симинський. («Прол. Правда» ч. 58, з 11. III. 1927).

— Помешкання для Академії. Мають віддати для Академії неокінчений будинок колишньої Ольгинської гімназії. Клопочуться про кошти перед владою на його добудування. Треба на це 500.000 карб. («Прол. Пр.», ч. 58).

— Культурні звязки України з Францією. В Києві перебував відомий франц. учений Андре Мазон, що приїхав для налагодження наукових звязків; спинившись на тому, що він зробив в Росії, проф. Мазон перейшов до своїх завдань на Україні. Коли налагоджено безпосередній обмін з Ленінградом та Москвою, то з Україною справа гірше: «Україна, — зазначив професор Мазон, — пересилає нам свої наукові видання через Москву. Мені здається, що було-б краще й скоріше, коли-б українські на-

укові установи безпосередньо обмінювалися своїми виданнями з нами Це було-б легко зробити через Одесу-Марсель».

«Тепер ми маємо запросити до Франції, — казав далі професор, — кількох українських академіків та професорів. Всім-же тим французьким вченим, що будуть приїздити до Радянського Союзу я буду радити не обмежуватися Ленінградом та Москвою, а обов'язково відвідувати також і Україну, де вони знайдуть багато для себе цінного. Французькі наукові кола дуже цікавляться Україною та українською культурою. На жаль тільки, в Франції ще мало знають про досягнення української культури та про ту велику культурну роботу, що її переводиться на Україні. Поширення культурних взаємин по-між Україною та Францією виправить цю хибу.

Паризький Інститут Слав'янознавства працює над вивченням української культури, а при бібліотеці інституту, що я нею керую, організується відділ українознавства.

14 березня в УАН проф. Мазон мав зробити спеціальну доповідь про завдання та діяльність комітету зносин з ССРСР та Інституту Слов'янських Студій у Парижі. («Пр. Пр.», ч. 58).

— Українська Академія про Дніпрельстан. Утворено спеціальну комісію для сприяння Дніпрельстану. На останньому засіданні комісії ухвалено, що комісії — історії степової України, найновішої історії України, культурно-історична, історичної письменности та науково-дослідча кафедра історії України протягом ближчих років повинні перевести обслідування Дніпрельстану. Це обслідування полягатиме в описові та фотографуванні історичних місцевостей, збиранні писаних і усних матеріалів про

минувшину (до кінця XVIII в., а пізніше про колонізацію, економічні й побутові умови то-що).

До цього дослідження слід зарахувати й цінні що-до духовної культури й соціальної організації форми переказів і споминів («Пр. Пр.» ч. 56).

— Так само УАН підтримує клопотання Дніпровської Біологічної Станції про асигнування спеціальних коштів на переведення гідрологічних та іхтіологічних дослідів на Дніпрових порогах. («Пр. Пр.», ч. 56)

— Програмою нового міністра. Призначений Московою новий комісар освіти М. Скрипник, як і годиться новому міністрові, виступив з програмовою промовою. «Провідні завдання народної освіти, — сказав він, — давно накреслили уряд і партія. Я буду неухильно йти за цими завданнями»...

«Завдання народної освіти в нашій країні повинні цілком підлягати одному загальному великому завданню — будівництву соціалізму.

«Наша культура може бути тільки пролетарською, але вона повинна спиратися на запити основних мас трудової людности, а саме українського селянства»...

Звичайно, зібрані вітали одного з «фундаторів революційного руху на Україні» («Пр. Пр.», ч. 55)

— Вища освіта на Україні. На всесоюзному з'їзді наукових робітників заступник наркомпроса УССР Ряпко подав так данні про стан вищої освіти на Україні. Зараз там єсть — 35 Інститутів з 30.000 студентів і 145 технікумів з 29.000 студентів. Крім того 10 науково-дослідчих інститутів і 90 кафедр. Всього на Україні зараз — 5.359 професорів та навчителів вищих шкіл. «Кількість і якість тих, що кінчають Вузи значно перевищує (як що вірити Ряпкові) довоєнні часи.» Що року кількість студентів українських зростає: тепер в інститутах біля 44 проц., а в технікумах та рабфаках до 58 проц.» «Зріст числа українців поміж студентів висовує завдання переведення навчання на ук-

раїнську мову. Але це просовується наперед дуже мляво через відсутність української професури і брак українських підручників». Для підготування кадрів молодих наукових робітників є 866 аспірантів*»

— Шевченкові дні на Україні. Як звичайно, на Україні готувалися до Шевченкових днів. Українська Академія Наук випускає кілька книжок Шевченка під редакцією акад. Єфремова та А. Ніковського, поміж иншим і щоденник поетів, а також уряджає низку докладів про Шевченка і його епоху. («Пр. Пр.», ч. 53).

— В Харькові читає доклад акад. Багалій. В Києві в Держ. Опері мав бути великий і урочистий концерт. («Пр. Пр.» ч. 57). А в Одесі створено Шевченківську комісію для улаштування свята в складі представників всіх укр. організацій. В Одеській опері буде поставлено оперу на сюжет Шевченківської «Катерини» («Пр. Пр.» ч. 56).

— Шевченків будинок в Києві. Будинок, у якому жив Шевченко в Києві в 1846 році, невеличкий деревляний по Хрещатицькому переулку, залишився і досі таким, яким був за його життя. УАН і Київський Окр. виконком зацікавилися реставрацією будинку, що має скінчитися за три місяці. Встановив точно факт, що саме в цьому будинку 80 років тому проживав великий укр. поет, проф. Кричевський, обслідуючи старовинні київські будинки. («Пр. Пр.», ч. 58)

— До роковин смерти Гоголя. Рідний будинок Гоголя в с. Яновщині стоїть зараз пустою і не охороняється. «Повітве училище» в Полтаві, де він вчився, сильно ушкоджене підчас війни. Парту з його ініціалами розбито гарматним снарядом. Всеукраїнський Музей ім. Шевченка придбав оригінал портрета Гоголя, що його написав венеціанець Зоні в 1847 р. Небога Гоголя Н. Бикова подарувала Полтавському Державному Музею ба-

*) Пор. «Новий тип. вис. школи».

гато річей, що належали письменникові. В Музеї улаштовано кімнату Гоголя.

(«Ізвестія». ч. 35).

— Командування на учбових співробітників. В. Фінкельштейн, С. Парамонов, А. Оксер, Боголюбов, — це прізвища тих «українських» учених, що про командування їх за кордон клопочеться II-ий фізико-математичний відділ УАН («Пр. Пр.», ч. 56).

— Вечір укр. музики в УАН з вступним словом Д. Ревуцького було влаштовано 10 березня («Пр. Пр.», ч. 57).

— Конкурс на музичні твори. Вищий Музичний комітет Наркомосвіти, щоб утворити музичну літературу до свят 10-х роковин жовтня, оголосив конкурс на краєвий хорівий твір, на пісні для окремих голосів і на симфонію («Пр. Пр.», ч. 57).

— Ювілей М. М. Старицької. 28 березня в оперо-театрі імені Лібкнехта відбудеться урочисте святкування 40-тичного ювілею театральнопедогогічної праці заслуженої артистки республіки, професора Київського Інституту ім. Лисенка, Київського Театрального Технікума Марії Старицької («Пр. Пр.», ч. 57).

З чужини приєднуємося до привітань шановній ювілянтці.

— Галаганівський вертеп. Всеукраїнська Академія Наук звернулася до Українського Музею було передано до українського театрального музею, що його утворено при кафедрі українського мистецтва, оригінальний Галаганівський вертеп з усіма ляльками. Ця великої цінності пам'ятка-унікум, через брак догляду, перебуває в небезпеці. («Пр. Пр.» ч. 55).

— Краєзнавчєтвo організується в Могилеві-на-Підліллі. При ньому засновується музей та бюро довідок («Пр. Пр.» ч. 56).

— «Селянська Газета», офіційний орган комуністичний для селян, незабаром почне виходити в Києві.

(«Пр. Пр.» ч. 56).

* * *

— Затонський — головою ЦКК КПБУ. 3-го березня головою ЦКК КПБУ вибрано в Харкові Затонського. Обрання ставить його над усією владою на Україні і дає в його руки надзвичайно широкі права.

(«Ізв.» . 52).

— Переміни в складі сов. правительства на Україні. Звільнено: Шумського — від обов'язків нар. комісара освіти, Кіркіжа — з посади наркома робітниче-селянської інспекції. Призначено: Затонського — комісаром робітниче-селянської інспекції, Гулого — комісаром праці, Пойрайка — комісаром юстиції і ген. прокурором республіки, а Скрипника — переміщено з юстиції на освіту.

(«Ізв.» ч. 54).

— Перед всесоюзним з'їздом совітів. Президіум ЦК союзу встановив норми представництва на з'їзд. Всього має бути 1.517 делегатів. З них РСФСР делегує 1032 делегати, а всі союзні республіки разом взяті, крім Росії — 485 делегати. З того Україна посилає 312. Але тієї переваги, що забезпечує повну волю Москві на з'їзді, ЦИК-ові ще мало і тому «з огляду на те, що ця кількість делегатів цілком забезпечує повне представництво всіх частин союзу, Президіум ЦИК-у запропонував ЦИК-ам союзних республік не допускати посилки делегатів з дорадчим голосом». («Ізв.» ч. 53). Рівно ж не дозволяється «додаткове обрання делегатів поверх кількості, установленної по нормах, і посилка їх на всеросійський з'їзд совітів в якості гостей, кандидатів». («Ізв.» ч. 53).

— 10-ий Всеукр. з'їзд совітів. В Харкові готуються до 10-го всеукр. з'їзду совітів, що має відбутися 5-го квітня

На з'їзд повинно прибути близько 850 дел. («Пр. Пр.» ч. 57).

— «О ко государев» Готується до того всесоюзний ЦИГ, ухваливши вислати «в порядке надзора» на Укр. з'їзд самого товарища Орджонікідзе». («Пр. Пр.» ч. 58).

— Обслідування наркоматів України розпочав комісаріят інспекції. Обслідування повинно дати матеріал для скасування непотрібних форм звітності й листування. («Пр. Пр.» ч. 58).

— Новий податковий тягар. В Харкові розроблено проєкт нового закону про єдиний сільсько-господарський податок. Проєкт передбачає «збільшення оподаткування найміцніших господарств». («Пр. Пр.» ч. 57).

— Переселення з України. За ближчі 10 год згідно з розробленим всеросійською нарадою планом мають виселити з України (звичайно, української людности, а не якої іншої) 890.000 чол. («Изв.» ч. 49).

— На тій же нараді представники України та Білорусі привертали увагу на небажаність скорочення контингентів переселенців. Тов. Попов, представник України, доводив, що «отяг до переселення серед укр. селянства весь час збільшується». («Изв.» ч. 52).

— Бюджет України. Згідно з заявою Чубаря на пленумі ЦК і ЦКК КПБУ державний бюджет УССР на поточний господарський рік складатиметься так: республіканський бюджет — 156.000.000 карб., а місцевий бюджет — 346.000.000 карб., «Так цього року, як і найближчими де-нількама роками бюджет України зводиться з дефіцитом» («Пр. Пр.» ч. 56).

— Брак коштів. На тій же нараді стверджено, що аспіно-

ваних коштів для великої промисловости, особливо для металургії та машинобудівництва, на Україні не досить і «вони не забезпечують нормального розвинення цих найважливіших царин». («Пр. Пр.» ч. 57).

— Хиби виборчої кампанії на Україні привернули на себе увагу тов. Власенка. Він одмічає «цілу низку випадків неправильного формального відношення місцевих виборкомів до найважливішого завдання — складання реєстрів осіб, позбавлених виборчих прав». Процент тих осіб хитається од 9 до 20. Що-до мотивів позбавлення прав, то «вони дуже часто надто туманні, а иноді просто курйозні». «Тов. Власенко одмічає також, що соціяльний склад перевибраних поки совітів не можна визнати зовсім вдатним». Обрання в де-яких місцях здебільшого членів комнезаму загрожує бідняцько-середняцькому блокові, який «може дати трішцину» («Изв.» ч. 34).

— Спортивний прапор. ВУЦВК ухвалив встановити для укр. водних спортивних організацій, суден і водних станцій єдиний український спортивний прапор. Опису його, на жаль, Газета не подає. («Пр. Пр.» ч. 57).

* * *

— На щом українці зація? На пленумі ЦК і ЦКК тов. Каганович, одмітивши «досягнення», говорить:

«Лінія нашої партії в цій справі була й буде лінією на введення большевицької українізації, на забезпечення прав національних меншостей, на наше просування наперед у справі дійсного опанування культури нашим процесом на Україні».

(«Пр. Пр.» ч. 56).

А резолюція з цього приводу спиняється на «історично складеній переплетеності національних взаємовідносин» і добивається

«завчасного виправлення перекручувань в цій царині». («Пр. Пр.» ч. 56). Тому, хто вміє читати новітню езоповську мову совітської преси, ясно, про що йде річ.

* * *

— Жидівський район. ВУЦВК остаточно вирішив питання про утворення національного жидівського району в Херсонській окрузі. Новий район має 18.000 населення, з них 87 проц. — жиди. Столиця — село Велика Сейдеминуха. («Изв.» ч. 54).

— Нова наукова установа. Президіум Укрголовнауки затвердив новий план роботи недавно організованої при УАН катедри жидів. культури. «Головне завдання катедри вивчення сучасної жидівської науки на підставі живої жидівської мови». По-між иншим катедра «дасть можливість науково перевірити і обґрунтувати практичну роботу по колонізації» («Изв.» ч. 32).

— Роботу серед робітниць та селянок нац. меншостей має широко повести Відділ Нацмен. Наркомосвіти. «Мають організувати окремі пункти лікнепу для робітниць та селянок, що через побутові старі забобони відмовляються від навчання в загальних лікпунктах. Мають поширити також антирелігійні гуртки. Буде провадитися також спеціальна кампанія організації дошкільних установ мовами нацменшостей». («Пр. Пр.» ч. 55).

* * *

— Хліб з України. Спочатку кампанія на Україні заготовлено 173.200.000 пудів зернових продуктів («Изв.», ч. 54). Для кого викачують хліб з України, — про це нема що й говорити.

— На кого йде вугілля з України? «Изв.» ч. 54 пишуть: «дякуючи поширенню здобуття Донуголь збільшив навантаження палива для Ленінградської промисловости. На 1 квітня

Ленінград матиме трьохмісячний запас вугілля й антрациту».

— Нова позика. Не менш ретельно вибивають з України й гроші. «Пр. Пр.» ч. 56 повідомляє, що досі «передплата на нову держпозику на Україні становить більше 2.000.000 карб.» На південній залізниці прийнято колективну підписку (відомий спосіб в совітській практиці) на нову позику од всіх робітників і службовців дороги, приблизно на 1.000.000 карб. («Изв.» ч. 53).

— Житлова криза на Україні турбує владу окупаційну. Пленум ЦКК відзначає «наявні загрози дальшого загострення житлової кризи на найбільших промислових центрах України, особливо в Донбасі». («Пр. Пр.», ч. 57).

— Дніпрельстан. 15-го березня мали початися перші будівельні роботи («Пр. Пр.», ч. 55). Туди наїхало сила безробітних. Поприїздили з своїми родинами з Саратова, Воронежа та ин. міст. («Изв.», ч. 49).

— Контракти, оновлені від якогось часу в Києві, одбуваються і цього року. Особливу увагу на ярмарку притягає до себе всеукраїнський торговий музей, де зібрано зразки краму совітського та чужоземного. («Изв.», ч. 49).

— Навігація на Дніпрі. На долішньому Дніпрі навігація вже розпочалася. Між Києвом та Катеринославом мали розпочатися рейси між 21 березня та 1 квітня. («Пр. Пр.», ч. 57).

У ЧЕХІІ.

В Празі.

— В річницю смерті П. Куліша. 15 лютого в день тридцятої річниці смерті П. Куліша відбулося присвячене пам'яті його прилюдне засідання укр. історично-філологічного Т-ва. Коротке вступне слово сказав голова Т-ва проф. Дм. Антонович, оха-

рактизувавши Куліша, як одного з видатніших і найбільш обдарованих і ріжломанітних діячів і письменників українських, дійсно значіння і вагу праць якого щойно тепер з'ясовують дослідувачі його літературної і наукової спадщини.

Проф. Л. Білецький в рефераті — «Куліш, як літературний критик» схарактеризував Куліша як критика, його погляди на завдання українського письменства, на значіння нашої народної творчості, народної усної літератури, кобзарів-бардів, будителів народніх мас, що були попередниками сучасних українських поетів і письменників. Надзвичайно високо оцінюючи стару народню поезію, повну високого ідеалізму, Куліш зовсім інакше оцінює штуку поезію 17-18 віків.

В рефераті «Куліш, як історик» слідує референт П. Феденко схарактеризував Куліша, як ученого історика, вказав, що він дав нового в цій галузі і що з його поглядів і методів залишилося до цього часу й прийнято було новими істориками. Багато його думок і поглядів з часом прийнято і розроблено новішими істориками (між иншими і В. Липинським). Патріотом українським, ніби в супереч своїм поглядам, Куліш залишився до кінця, працював до смерті для України і по українськи, і навіть ідея самостійності України, в противність Костомарову, не була йому чужою.

Третій референт проф. Біднов ознайомив аудиторію з постаттю одного з провінціяльних прихлонників і кореспондентів Куліша, Петра Зуйченка з часів 80 років, коли Куліш розійшовся сливе з усім українським громадянством і шукав інших людей для праці на українському ґрунті.

Продовження ювілейного засідання Т-ва відбулося через тиждень, 22 лютого. З доповіддю виступив проф. В. Сімович на тему «Український правопис «Кулішівка». Референт зазначив, що ми ще досі не знаємо всього, що дав Куліш нашій мові (видання Каманіна спинилося на V томі), але правописом, яким користуємося досі, обдарував нас він.

Куліш не був фаховим філологом, але мав надзвичайне чуття мови, тому й правопис його прийнявся у нас. «Кулішівка» пройшла три фази. Перша (з 1856 р. прибр. до кінця 80-х р.) не надто поривала з старим, історично-етимологічним правописом (наприклад, ще завжди залишався навіть Ъ і в кінці, і в середині слів). В другій «Кулішівці» (80-і роки) бачимо вже великі зміни в напрямі фонетичному. Третя Кулішівка, Кулішівка останніх літ, доходить вже до повної фонетизації, рвучи всі звязки з істор.-етимологічною основою і заходячи в фонетиці іноді навіть далі характеру української мови. Докладчик рядом фактів стверджує, що до створення нового правопису спонукала Куліша не політична мета, а мета чисто практична — дати найлегше письмо простому народові.

Після доклада відбулися короткі дискусії з приводу усіх чотирьох докладів.

Українське істор.-філологічне т-во в Празі.

1 березня виступив проф. С. Шелухин з докладом на тему — «З якого момента вважати Українську самостійною». Таким моментом докладчик вважає не IV Універсал Центральної Ради, а момент упадку царської влади дичастії Романових, бо тільки царям, а не народу московському піддалася у свій час Україна. Через те святкування 22 січня, як дня поновлення самостійності України, докладчик вважає «профанацією» і непорозумінням.

Численні опоненти з ріжних боків підходячи до питання, не погоджувалися, загалом, з думкою докладчика, доводячи, що з упадком царату Україна не зорганізувала зразу своєї влади, отже, не мала всіх елементів державності, що Україна Хмельницького і Україна часів упадку царату не була територіялно тією самою, що признає дати 22 січня за момент повного усамостійнення України зовсім не визначає признає за попередню діяльність російського і большевицького уряду (що український уряд в усіх пере-

говорах з чужими урядами завжди й підкреслював), що юридичне становище України в день упадку царату не можна змішувати з фактичним положенням і т. и. В останньому слові докладчик, розглянувши усі заперечення опонентів, заявив, що приведені їми аргументи не переконали його в хибності його думки, тому він вважає свої твердження незбитими.

Українське Т-во Прихильників Книги в Празі.

4-го березня з рефератом на тему «Видання з українського мистецтва за останні 10 років» виступив В. Січинський. Референт спростовуючи висловлену Г. Лукоським його (книга «Красивые города») думку, бачити то про мистецтво України досі майже нічого не написано, в докладному рефераті своїму на основі зібраного їм матеріялу показав, що українське мистецтво має вже дуже значну літературу, котра з року на рік дуже швидко зростає як на Великій Україні, Галичині і на Підкарпатті, так на еміграції. Окрім того все частіше з'являються присвячені українському мистецтву видання і статті в журналах, на чужоземних мовах. За останні тільки 10 років окремих видань, відбитків і спеціальних статей, присвячених українському мистецтву, референт нараховує, тільки на основі зібраного ним матеріялу, — 308 (в тому числі 71 окреме видання), а за два останні роки — 118 (53 окремих видань). Референт докладно перераховує усі ці видання й статті, коротко характеризуючи видатніші з них.

Другий референт П. Богацький виступив з докладом на тему «Нові видання Т. Шевченка».

На виставці «книжних новинок» улаштованій під час засідання, виставлено було для ознайомлення більше ніж 50 нових українських книжок і журналів.

Соті роковини смерті Песталоцці.

26 лютого Український Педа-

гогічний Інститут ім. Драгоманова урядив академію на пошану пам'яті великого педагога Песталоцці. По короткій вступній промові ректора Інституту В. Сімовича з доповідями виступили проф. С. Русова, коротко оповівши про життя та діяльність цього «одного з найбільш геніяльних педагогів, які були в світі», та проф. Д. Чижевський, який розкрив внутрішню спорідненість Песталоцці і Фіхте.

— Укр. Респ.-Демокр. Клуб в Празі з приводу 10-ої річниці установаження Української Центральної Ради улаштує академію в залі Студенського Дому 9 квітня о 6 год. веч. Програм: О. Лотоцький — «Пропащій час» та національно-державні висліди з його». О. Шульгин — Російська революція та Україна, П. Феденко — Українська Центральна Рада. — Вхід вільний.

Бюро Праці при Українським Республікансько-Демократичнім Клубі оголосило до відома членів Клубу: «Бюро Праці при Укр. Респ.-Дем. Клубі ставить собі метою підшукування праці для членів Клубу та влаштування їх на працю як в ЧСР, так і в інших країнах. Кожен член Клубу, що бажає би допомогти Бюро в підшуванні праці, має виповнити анкету, яку можна набути у секретаря Бюро. Ріжні інформації що-до Бюро праці уділяє секретарь Бюро Б. Бутовський в Студенському Домі кожної середи від 1-ої до 2-ої год. пополудні. Листовно належить звертатися на адресу референта Бюро праці П. Пархоменка: Прага, Kral. Vinohrady, Polska ul., с. 45.

Голова Бюро — О. Лотоцький. Секретарь — Б. Бутовський».

А н к е т а.

бюро праці містить такі точки: 1) Прізвище. 2) Ім'я батька та матері. 3) Рік народження. 4) З якої землі України походите. 5) На які документи живете в Ч. С. Р. (ч. та дата видачі док.).

6) Родинний стан і чи є родина при Вас. 7) Якими мовами володієте. а) активно (пишете і говорите), б) пасивно (говорите), в) розумієте письмо. 8) Спеціальна освіта та де набута. 9) Вужча спеціальність. 10) Інші спеціальності чи фахи. 11) Фах, набутий, до приїзду в Ч. С. Р. 12) Коли фах маєте, то якими документами можете це підтвердити. 13) По якому фаху бажаєте одержати працю. 14) В якій галузі штуки можете працювати (музика, спів і т. д.). 15) В яких країнах бажаєте працювати. 16) В яких інших країнах погодились працювати. 17) На які засоби тепер живете. 18) Окремі Ваші побажання.

Бюро праці допомагає в підшукаю праці, полегодженню ріжних формальностей правного характеру, але жадних матеріальних допомог за браком коштів не уділює.

— Українські економичні організації в Празі. Зруйновано економичну організацію «Самопоміч» — кооператив і їдальню, що функціювала кілька літ на користь тутьешької еміграції. Торік «сменовеховці» використали звичайну байдужість загалу до справ громадських і навіть до своїх власних та, прибувши організовано у більшій кількості на загальні річні збори, змогли перевести вибори управи з своїх людей. Наслідком того стався підупад організації і на загальних зборах її цього року поставлено питання, — чи має перебраться її яка «ебольшевицька група, чи має вола зовсім ліквідуватися. Питання ще остаточно не вирішено, але виянилось наочно, що у большевицьких руках ця організація гине.

Таку ж спробу зроблено було цього року з другою економичною організацією в Празі — з кредитовим кооперативом «Трудова Спілка». «Сменовеховці» з'явилися організованим фронтом, але й решта членів, научена гірким досвідом, також прибула у вистарчаючій кількості, — прибули й ті члени, яким не було послано повідомлень про збори. Тому керу-

вання т-вом залишилося в руках попередньої управи.

«Трудова Спілка» переводить позиково-вкладкові операції. Це — самопомогова каса, що видає чого позичок своїм членам допомагає їм у найбільш скрутні й тяжкі моменти їх життя. Ресурси для того здобуває Т-во серед своїх членів — зібранням пасвих внесків та притягненням членських ошаджень бодай й мінімальному розмірі. Отже важно, що члени Т-ва обслуговують свої кредитові потреби виключно власними коштами. Протягом 1926 р. користувалося позичками 235 членів або 78 проц. всього числа їх (голове — студентство), які мали на руках біля 120 тис. ч. к. За останній рік кошти Т-ва збільшилися... Пайовий капітал з 11,9 тис. к. ч. за рік збільшився до 18,4 тис. к. ч., вкладів на 1 січня с. р. було 15,3 тис. резервного капіталу 6,6 тис. к. ч. спеціального капіталу — 2,1 тис. ч. к. Це показує, що при бажанню еміграція навіть із своїх нуждених коштів може здобутися на значні суми, що стануть основою її самопомогової акції. Управа Т-ва все ж зазначає у своїому річному звіті, що члени Т-ва ще не цілком розуміють завдання його, як самопомогової організації та часто-густо хочуть бачити в тому лише самопомогову установу — тільки з правами, але без жадних обов'язків.

Досвід даної організації — позитивний і негативний — слід взяти на увагу українським емігрантським громадам по інших містах та використати його в цілях самопомогови.

В Подєбрадах.

— В Подєбрадах утворено ініціативний осередок б. членів Української Центральної Ради.*) Голова Президії А. Чернявський, секретарь Г. Довженко. Президія видала оголошення, в якому просить громадян:

1) тих, що були членами Цент-

*) Ця замітка, які чешська хроніка взагалі не потрапили до попереднього числа з технічних причин.

ральної Ради подати до Президії писанні відомості про ім'я та прізвище, місце та рік народження, соціальний стан, коли й ким був обраний до складу Центральної Ради; зокрема: від кого був представником у Малій Раді;

2) подати визначніші факти і спогади про свою діяльність за добу Центральної Ради або про діяльність і факти з життя Центральної Ради;

3) подати такі ж відомості і адреси про бувших членів Центральної Ради, які зараз перебувають по-за межами України, але які не можуть відчитати цього оголошення;

4) подати найдокладніші відомості про бувших членів Центральної Ради, що загинули в боротьбі чи померли.

5) Всі відомості і матеріали подати на адресу: М. Подєбради, Українська Господарська Академія, Комітету Товариства бувших членів Української Центральної Ради.

Ініціативний осередок має на меті улаштувати урочисте святкування з приводу десятиліття з дня заснування Центральної Ради (заснована 20-го березня 1917 р.) «Центральна Рада, — говорить Президія ініціативного осередку у своїйому заклик, — відіграла велику й почесну роль у будові Української Державности. Біля неї об'єдналися широкі народні маси під гаслами будови самостійної держави українського народу. Центральної Раді судилося відновити ті наші державні традиції, проголосити ті державницькі гасла, які склали зміст нашої боротьби на протязі десятиріччя; гасла, які будуть складати ціль її аж до часу повної відбудови нашої державности. Не повинна пройти непомітною десята річниця заснування Центральної Ради для нашого громадянства». Президія подає далі свої міркування щодо улаштування свята. На її думку, святкування десятиріччя української державности у формі урочистої академії слід відбутися 7. III. по старому стилю, а не в інші визначні дні з доби Центральної Ради, — бо саме цей день став початком українського організо-

ваного масового руху на путі відродження нації і своєї державности. В рефератах слід висвітлити значіння діяльности Центральної Ради для відродження української державности та відгуки тої діяльности її серед українського народу й по-за межами Української Держави. Належить вшанувати пам'ять полеглих в боротьбі за українську державність та померлих членів Центр. Ради, склавши синодик. Для переведення урочистости скликається ширша нарада з представників всіх місцевих політичних і громадських організацій української еміграції. Мається на увазі заснувати «Т-во б. членів Центральної Ради» — не тільки для організації вшанування десятиріччя Центр. Ради, але і з метою — дослідження доби Центральної Ради.

— П о д є б р а д и. Цвіт наших гетьманців, ті особи, що відмовилися брати участь в самооподаткуванню на ведення судового процесу в обороні імені С. В. Петлюри, чести нашої армії і всього народу нашого (імена їх збережено для історії в ч. 8 «Тризуба»), іє обмежилися тим пасивним протестом, а виступили тепер і активно. Нещодавно вони подали через Управу Студенської Громади протест до Сенату Академії проти того самооподаткування, вважаючи його за незаконне, хоч ухвалили його загальні збори Громади ще в літку минулого року. Невідомо, чому сьогодні стало в їх очах незаконним те, що існувало спокійно біля 9 місяців. Сенат Академії поставився до цієї справи формально: не знайшовши в статуті Громади пункту, що говорив би про самооподаткування на таку національну потребу, хоч на громадські потреби самооподаткування оговорено в статуті, він вирішив, що воно незаконне. На звичайну людську логіку здавалось би, що незаконне є те, що заборонено, а не те, про що нічого не сказано. Зрештою статут Громади зареєстровано в чеському суді і він, мабуть, іє так ригористично інтерпретував би його, як Сенат, бо така вже наша вдача, що коли йде справа про національну

потребу, то ми буваємо, «католиками більшими за самого папу». Та до чеського суду, звичайно, й не звернеться краще і інтелигентніше студентство наше, бо не схоче вичосити хатній бруд на чужу вулицю. Справа ця, мабуть, вирішиться простіше і достойнішим способом: майбутні загальні збори Громади переглянуть свою попередню постанову і, або затвердять її, — тоді протестантам лишиться тільки вийти з Громади, або це самооподаткування буде визнано за необов'язкове; тоді ясно стане, чи багато прихильників і одностудців мають серед нашого студентства ці панове.

* * *

— Програма викладів Українського Університету в Празі в літнім півроці 1927 року. 1) Філософічний Факультет, А. Історично-філологічний відділ. 1) Філософія, проф. І. Мірчук: 1) Метафізика, 2) Філософічні вправи. 2) Історія. а) Історія України: проф. Д. Дорошенко: 1) Джере-ла до української історії, 2) Козацькі літописи; проф. В. Біднов: 1) Загальна історія української церкви до XV стол., 2) Історія школи й освіти на Україні і 3) Практичні вправи з історії української церкви. б) Всесвітня історія: проф. О. Шульгин: 1) Розвиток західноєвропейських держав в XIX стол. 2) Історичні основи модерної нації і 3) Семинар. в) Антична історія: проф. К. Лоський: 1) Римська історія часів царства; прив. доц. Ф. Слюсаренко: 1) Огляд грецької історії до початку грецько-перських війн. 2) Історично-епіграфічні вправи: грецькі написи історичні. г) Історія мистецтва: проф. К. Антонович: 1) Історія українського мистецтва.) Семинар історії мистецтва. д) Археологія: проф. В. Щербаківський: 1) Археологія, України, 2) Семинар з археології України. 3) Філологія. а) Українська мова і література: проф. С. Смаль-Стоцький: 1) Українська грамати-ка,

2) Пояснення Шевченкових поезій; проф. О. Колесса: 1) Історія апокрифичної літератури на Україні. 2) Семинар української філології: наукові праці й реферати. б) Чеська мова: лект. М. Носкова: 1) Практична граматика чеської мови. 2) Чеське читання, коверсація і правопис. в) Класична філологія: проф. А. Артимович: 1) Порівнююча граматики класичних мов; прив. доц. Ф. Слюсаренко; І. Ю Цезарь; записки про гальську війну. 2) П. Овідій: вбрані вірш. г) Англійська мова: лект. М. Славінська: 1) Граматичні вправи на основі твору Діккенса: «Christmas Carol». г) Французська мова: лект. Л. Шульгинова: 1) Курс французької мови.

Б.- Природописно-Математичний відділ. 1) Хемія, проф. І. Горбачевський: 1) Органічна хемія. 2) Біологія, проф. П. Андрієвський. 1) Зміна внутрішньої динаміки при виході звірят з життя у воді до життя на сушу. 2) Семинар. 3) Геологія: проф. Ф. Швець: 1) Кельзойська група систем. 2) Семинар геології. 4) Соціяль-ла медицина, проф. Б. Матюшенко.: 1) Соціяльна Гігієна. 2) Євгеніка.

П. Факультет Права і Суспільних Наук 1) Загальна наука права, проф. С. Дністрянський: Історія філософії права. Проф. С. Шелухин: Енциклопедія (загальна тсторія права); проф. К. Лоський: Всесвітня історія публичного права. 2) Соціологія проф. О. Ейхельман: Соціологія. 3) Українське право, проф. Р. Лашенко: а) Історія українського державного права. б) Історія родинного і спадкового права. в) Семинар з історії українського права; прив. доц. О. Гайманівський: Історія прав населення України доби київської та литовсько-польської. 4) Римське право, проф. К. Лоський: Історія і система римського приватного права, часть III (право зобов'язань, родинне і спадкове). 5) Церковне

право. проф. О. Лотоцький: а) Доґма церковного устрою, б) Відносини церкви і держави в сучасних державах, 6) Цивільне право і цивільний процес. проф. С. Дністрянський: Цивілістичний семінар: проф. А. Яковлів: а) Цивільний процес б) семінар цивільного процесу; доц. О. Андрієвський: а) спадкове право і б. семінар спадкового права. 7) Торгове льне право. проф. О. Одарченко: Загальна частина торговельного права. 8) Карне право і карний процес. проф. С. Шелухин: Курс карного права, доц. С. Буткевич: Курс карного процесу. 9) Політичне (державне право). проф. В. Старосольський: а) Політичне право, б) Істота держави, в) Семінар політичного права. 10) Адміністраційне право. проф. П. Ейхельман: а) Адміністраційне право. Часть II. б) Вправи з обсягу місцевого самоврядування. П. Фінансове право. проф. О. Одарченко: Державний бюджет. 12) Міжнародне право. проф. М. Лозинський: а) Мир, війна, нейтральність, б) Семінар з міжнародного права; проф. А. Яковлів: міжнародне приватне право. 13.) Економічні науки. проф. О. Мицюк: а) Приватна економія, б) Робітниче законодавство, в) Соціяльна політика; проф. С. Бородаєвський: а) Кооперація поміж слов'ян, б) Асекураційне право. 14) Статистика. проф. Ф. Щербина: а) Кооперативна статистика, б) Семінар статистики.

В НІМЕЧЧИНІ.

— 3 Українського Наукового Інституту в Берліні. За останні тижні відбулися в залах Берлінського Університету такі публичні виступи-виклади, улаштовані Укр. Наук. Інститутом:

1) 25-го лютого читав д-р К. Чехович про «Значіння Б. Спінози в розвитку філософської думки». (Укр. мовою).

2) 11-го березня д-р Д. Оляничин:

«Смисл та ідея української історії». (укр. мовою).

3) 18-го березня проф. І. Мірчук: «Боротьба західне і східно-європейських впливів на духовно-релігійному ґрунті в минулому України» (нім. мовою).

Друкується і незабаром вийде 1-ий випуск науково-інформаційного видання «Die Mitteilungen des Ukrainischen Wissenschaftlichen Instituts in Berlin» і підготовляється до друку 1-ий том «Записок Українського Наукового Інституту в Берліні».

— Український Репрезентаційний Баль у Берліні. 28 лютого Союз Українських Старшин в Німеччині урядив в одній з найкращих саль Берліну («Deutsche Gesellschaft 1914») баль. Успіх балю перевищив усі сподівання. Дуже багате німецьких військових, академічних та політичних організацій вислали своїх представників. Серед гостей було чимало видатних німців, що відіграють ту чи иншу роллю в політиці, індустрії та инше. Численно заступлені були представники ліпшого берлінського товариства, було декільки членів парламенту, представники всенімецького старшинського союзу, союзу німецьких старшин, союзу жінок німецьких старшин, союзу німецьких старшин флотч, представники берлінської залози, старшини армії — шведської, естонської, китайської та турецької. Також числено було заступлено студентство: шведське, данське, фінське, естонське, мадярське, болгарське, китайське, турецьке, німецьке та представники східного німецького студентського союзу та союзу студентів німців-закардонців... По-за репрезентаційним успіхом баль також дав добрий матеріяльний вислід. Лотерея, яка складалася з пожертв багатьох великих фірм (Крупп, Сіменс і Гальське, Гамбург-Америка-Ліні, Борсі і та инші), протягом 2 годин була випродана. Цікаво, що на балю не було заступників Українського Наукового Інституту в Берліні та нікого з оточено Скоропадського. Вся поважна берлінська преса подала дуже прихильні-

репензії. Таке широке зацікавлення українським балетом слід віднести до небувалого досі заінтересування українською справою в Німеччині...

— Гастролі В. Мякотина в Берліні (від власного кореспондента). 17-го березня відбулася в Берліні лекція В. А. Мякотина «Українское движение въ свѣтъ русской революціи», — те саме, що він читав уже в Празі й Парижі. Люде, які чули цю саму лекцію в Парижі, кажуть, що п. Мякотин дуже збавив тону: «не було вже ані «пруських марок» (чи, може, «аргументація» рос. вченого надається чи ні до вжитку в залежності від того, де саме відбувається виступ?), ані погроз «ведмедем», ані грубих кпин. На тих же, хто цю лекцію чув уперше, вона зробила вражіння чогось дуже слабого й недотепного. Один професор Берлінського Університету, німець, який добре розуміє по російськи, передавав нам, що він був страшенно розчарований, вислухавши цю лекцію: знаючи ім'я Мякотина, він сподівався чогось серйознішого і соліднішого. Заля, в якій читав п. Мякотин, була майже повна, але аудиторію складали на половину самі українці: явилася трохи не вся українська колонія в Берліні, люде, яких ніколи не побачити на якомусь українському викладі, яких ніяк не можна зтягти на збори «Громади», — явилися усі до одного. — щоб почути, як п. Мякотин буде їх читати. Лекція замість початись «ровно в 8 годин», почалася «ровно» у 8¼, хоч лектор явився в свій час; і тому ніяких дебатів не було, бо заля (шкільний будинок) мусіла бути увільнена вже о 10 год. вечора. Під час викладу можна було бачити, як половина присутніх читала розповсюджений по-між публікою лист М. Кочубя з приводу лекції п. Мякотина в Парижі: де-які з інтересом, де-які з здивуванням, а хто то й з'обуренням. В усякім разі «ефект» викладу був в значній мірі ослаблений.

Один з присутніх.

У ФРАНЦІІ.

— К р е з о. У листопаді 1926 р. в м. Крезо п. Золотарів організував український театр. За цей час відбулися вистави: «Невольник» — Кропівницького, «Хмара» — Суходольського, готується до вистави на день свята Т. Шевченка — «Назар Стодоля».

З артистів між жінками на перше місце вибилася п. Прилуцька. Вона переживала долю нещасної Ярини зовсім природно. В ролі Настусі вона просто чарувала публіку своїм голосом. Визначилася ще грою й П. Глушкова в ролі Горпини. Був доволі добрий п. Стендовський в ролі Андрія. п. Іщук створив правдивий тип жиди з українського села в ролі Халамейзера. п. Евдошенко показав справжній акторський талант в ролі Грицька. Тільки з ролі Семена нічого не зробив п. Кукатий. Кінець 5 дії і призначення Семена проминуло без особливого вражіння. Це було дуже чудно, бо п. Кукатий в ролі Стецька («Сватання на Гончарівці») своїм гумором добре бавив публіку. Гуртові сцени проходили складно. Хор під керуванням п. Мерюнюка вповні добрий. Сяля завжди набита. Побажасмо укр. театрові в Крезо найбільшого розвитку.

М. К-ський.

В ПОЛЬЦІІ.

— В Українській Студентській Громаді у Варшаві відбувся 26 лютого б. р. реферат п. Ок. Пирогової на тему — «Що ж далі?» Реферат було присвячено завданням української молоді в сучасній визвольній боротьбі українського народу.

5-го березня б. р. в салі «Багателя» відбулись українські вечорниці. Розпочато їх концертом, в якому взяли участь студентський хор, пані Шмурло, п. Назаркевич, пані Врублевська, п. Корвін, та ин. Після концерту відбулись товариські забави і танці, які тяглися до ранку.

6-го березня ц. р. відбулись пергові загальні збори членів Громади, на яких уступаюча Управа зложила вичерпуюче справоздання з своєї діяльності в минулому академічному семестрі. До нової Управи Громади увійшли п. п. С. Киричок (голова), Волосянко, Балас, Чехович, Цинкаловський та Гонтар.

-ий.

БІБЛІОГРАФІЯ.

Пам'ятки українського письменства. Видає Археографічна Комісія Української Академії Наук. т. I. Самійла Величка сказаніє о войнѣ козацкой з поляками. У Києві 1926. Ст. XVI. 268, 8.

Нарешті маємо нове і на цей раз наукове видання цієї «дорогоцінної», як казав Максимович, пам'ятки нашого козацького літописання. Літопис Самійла Величка, канцеляриста Генеральної Військової Канцелярії за часів Мазепи, був виданий у перше Київською Археографічною Комісією в 1848-1864 роках. Видання це давно зробилося бібліографічною рідкістю, тай зроблено було його не дуже точно додержуючись оригіналу і часом з підправкою правопису. Тепер за нове видання Величка взялася Археографічна Комісія Української Академії Наук, спадкоємниця «Комісії для розбора древнихъ актовъ», роблячи його за автографом, що з його друкуване й перше видання, і доповнюючи дефекти рукопису з пізнішої копії Судієнка, знайденої вже після видання 1848 року. Видання відповідає строгим вимогам науки: ані титли, ані тії коми оригіналу не змінено; варіанти скрізь позначено, в тексті подано тільки десятків фотографічних знімків з рукопису, що дає повне поняття про його характер; чому допомагає передмова з описом палеографічних особливостей рукопису Величка, зложена К. О. Лазаревською,

дочкою відомого дослідника української історії О. М. Лазаревського. В першому томі подано «Сказаніє», починаючи з знаменитої «передмови до читальника» і кінчаючи 1660 роком, — так, як і було в першому виданні.

Отже тепер українське громадянство дістало до рук цей прекрасний і високо-патріотичний твір старої нашої історіографії; цінний і цікавий не тільки для дослідника-спеціаліста. Коли читаєш перейняті глибокою скорбією, що нагадує пророка Єремію, жалі Величка над руїною «тогобочної України», над тим видовищем пустині, в яку обернулася «красная и всякими благами прежде изобиловавшая земля и отчизна наша украиномалороссийская», — мимоволі згадуєш сучасне, і той сум, що огортав душу українського патріота часів Мазепи, стає такий близький і зрозумілий нам, його нащадкам... Почерпнімо ж з його широкого і ростодушного оповідання не тільки почуття смутку й туги, але мужнє почуття одваги й завзяття постояти за нашу «заплекану отчизну», «матку — Україну».

Можна сподіватись, що тепер, коли проявиться повне нарешті наукове видання Величка, він діждеться й своєї спеціальної монографії, такої, яку давно має Самовидець — в розвідці покійного Ор. І. Левицького або Грабянка — в давній статті Мексимовича. Це одне з чергових завдань нашої історіографії.

Український Археографічний Збірник. Видає Археографічна Комісія Української Академії Наук. т. I. У Києві. 1927. VII. 354, 8.

Перший том нової публікації нашої Академії Наук приносить надзвичайно цікавий матеріал. Передовсім збірку документів до історії Києва 1494-1835 років, зложену шановним дослідником історії української столиці В. І. Щербиною. Ці документи починаються уставною грамотою в. кн. Олександра київським міщанам 1494 року і кінчаються

указом з 1835 року про пільги для купців в Києві; всього 80 документів, серед них 11 оголошується вперше, — до таких належить між іншим привілей м. Київу від Жигимонта-Августа II 1569 року. Не менший інтерес має збірка матеріалів до історії Лівобережної України та українського права XVII-XVIII вв. академ. М. П. Василенка: всього 65 документів, які всі друкуються вперше, а почасти й використані вже в науці. Особливо цікаві рукописи Гр. А. Полетники, які дуже яскраво характеризують його політичні погляди. Не менш цікаві документи що до кодифікації українського права в XVIII в. і до процесу в українських судах. К. О. Лазаревська, яка, як видно, спеціалізується на дослідженні цехів на Лівобережній Україні, опубліковує в першому томі Збірника «Книгу Глухівського калачницького цеху», яка велася від 1666 до 1901 г., з де-якими перервами. М. І. Корнилович надрукував «Бібіковські обов'язкові інвентарі й селянство в Володимирському повіті на Волині». Не зовсім паують до Археографічного Збірника «Матеріали до історії українського руху за світової війни», подані О. Ю. Гермайзе. Це — «Записка обь українскомь движеніи за 1914-1916 годы», зложена невідомим жандармським діячем саме на передодні революції. Вона дає яскравий образ того, як уявляли собі «мазепинський рух» російський уряд та адміністрація, як перемішалася в цім уявленні правда й дивовижна фантастика.

Книголюб.

ЛИСТ ДО РЕДАКЦІІ.

Високоповажаний
Пане Редакторе!

Прошу Вас не відмовити в уміщенні на сторінках Вашого поважаного видання оцього мого листа, який торкається справи, що має, на мою думку, загальногромадський інтерес.

Справа ця така. 4-го с. березня, на прохання редакції «Историка и Современника», я прочитав у Берліні в тісному замкненому гурті спеціально запрошених гостей (як українців, так і росіян) виклад про український національний рух. Мета мого викладу була ознайомити літературні й громадські круги російської еміграції в Берліні з історією наших змагань до державної незалежності. Перед початком мого відчиту в імені ініціаторів сходин було висловлено просьбу не подавати про збори відомостей до преси, з огляду на їх чисто приватний, замкнений характер. Коли я скінчив свій відчит, ніхто з присутніх росіян голосу не забрав, і збори на тому закінчилися.

Одначе, на другий день, в ч. 1907 газети «Руль» появилася замітка присутнього на зборах п. А. Лясковського, під титулом «Когда отсутствует Россия», присвячена моему відчиту. Та це було-б невелике лихо, коли приватну розмову винесено на сторінки преси, але річ в тім, що п. Лясковський цілком перекрутив зміст і характер мого відчиту: він приписав мені ряд фраз, яких я зовсім не говорив, а другі так поперекручував, що їх і впізнати не можна. Очевидно, тільки навмисно, щоб мене дискредитувати або осмішити, приписав мені п. Лясковський, яко кінцеві ніби слова мого відчиту, таку фразу: «Когда отсутствует Россия, когда отсутствует отец России — русский царь, мы любимь нашу Мать-Украину».

Коли я подав до редакції «Руля» спростовання, вона видрукувала його в ч. 1911, але з такими змінами і з такими помилками, які можна зробити знов хіба навмисне, щоб перекрутити саму думку мого листа до редакції. До мого спростовання редакція додала примітку п. Лясковського, де він, називаючи мою заяву «голословною», признається, що деякі фрази, приписані моему відчиту, він узяв з моїх споминів, друкованих три роки тому в «Историк и Современнику», знов-же, додав від себе, їх перекрутивши.

З огляду на таке поводження

редакції «Руля» та її співробітників я вважаю, що входить з ними в дальшу переписку нема ніякої рації, як нема взагалі рації, на мою думку, вступати в дискусію, в суперечку, в полеміку з несовісними противниками, що борються з нами постійно і систе-

матично послуговуються свідомою брехнею, клеветою й провокацією. Прошу прийняти задоволення в моїй правдивій до Вас пошані.

Д. Дорошенко.

Берлін.

12. III. 1927.

З В І Т

по улаштуванню св. Вечері 4 грудня 1926.

П р и б у т о к :
 Одержано від осіб, що брали участь у вечері 735 фр.

735 фр.

В и д а т о к :
 Заплачено за вечерю 580 фр.
 За горілку, лікер, кутю, шшоно та гриби 145 фр.

Разом — 725 фр.
 Решта — 10 фр.

735 фр.

Згідно постанови Комітету решта в сумі 10 фр. передана на потреби Української Православної Церкви у Парижі (квиток ч. 13).

Голова Комітету по улаштуванню Вечері — Д. Юськевич (—).
 Скарбник — М. Сердюк (—). Члени: Антоненко (—), Гмиря (—).
 З оригіналом згідно — Д. Юськевич (—).

С П Р А В О З Д А Н Н Я

комісії по улаштуванню ялинки для українських дітей.

З і б р а н і л о ж е р т в и :

Редакція «ТРИЗУБА»	фр. 100,—
П. В. Прокопович	25,—
» Л. Чикаленко	10,—
» Базяк	5,—
» Добровольський	5,—
Підпис нерозбірливий	1,—
Так само	2,—
П. С. Косенко	10,—
» О. О.	25,—
» Й. О.	5,—
» Пономаренко	2,—
» Фастівець	5,—
» Хоменко	3,—
» Удод	5,—
» Поляков	5,—
» Руденко	5,—
» Яворський	3,40
» Курманський	4,—
» Панченко	2,—
» Котляр	2,—
» Курчинська	5,—
» Каленська	5,—
» Антоненко	5,—

В и д а т к и п о у л а ш т у в а н н ю я л и н к и 24/12 1926.

Іграшк для 26 записаних дітей	фр. 134,25
Іграшки на ялинку	22,60
Оріхи на ялинку	7,40
Позолота до них	7,05
Кольоровий папір на звіт зду та ланцюжки	6,—
Ялинка	35,—
Перевозка ялинки і іграшок	36,25
Цукерки та печення різні	41,30
Апельсини	13,50
Ріжні папки для дітей з паперу	18,—
Усього франків	321,35
Залишилося готівкою франків	42,05

»	Кульченко	5,—
»	Оліфіренко	4,—
»	Підпис нерозбірливий	5,—
»	Шумицька	10,—
»	Шумицький	10,—
»	Мешковська	5,—
»	Кн. Токаревичів- Карашевичі	30,—
»	Б. Лотоцький	10,—
»	Гаврилюк	4,—
»	Гмиря	5,—
»	Підпис нерозбірливий	10,—
»	Карпій	10,—
»	Багацький	10,—
»	Підпис нерозбірливий	1,—
»	Гораїн	5,—
	Усього	— 363,40

Фр. 363,40

Згідно постанови комітету по улаштуванню св. Вечері, невтрачені гроші в сумі 42 фр. 05 с., а також решта нерозданих іграшок, передані п. Голові Книгтянської Громади для численних дітей цієї Громади.

Комісія по улаштуванню ялинки в Парижі висловлює щире подяку всім п. п. жертводавцям, а з окрема пані Брильці і панові Ємцеві за їхню корисну працю і за сердешну розвагу, яку вони дали дітям.

С. Косенкова (—).

М. Гончарів (—)

М. С.

З М І С Т.

Парля, неділя, 27 березня 1927 року — ст. 1. — А. Я. Новий тип високої школи на Україні — ст. 2. — М. С. На колонізаційні теми. II. — ст. 6. — З пресв — ст. 10. — *O b s e r v a t o r*. З міжнародного життя — ст. 12. Х р о ч і к а. — З Великої України — ст. 17. — В Чехії — ст. 21. — В Німеччині — ст. 27. — У Франції — ст. 28. — У Польщі — ст. 28. — Б і б л і о г р а ф і я — ст. 29. — Лист до редакції — ст. 30.

27-го березня с. р.

в **Українській Православній Церкві**
96, *Boulevard Auguste-Blanqui*

буде відслужено св. службу Божу та панахиду по

Тарасові ШЕВЧЕНКОВІ

Початок служби Божої о 10.30 ранку.

Le Gérant : Mme Jeanne de Carvalho Gerzain.

Soc. Anon. Imprimerie de Navarre, 5, rue des Gobelins, Paris.